

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 40 Volume: 8 Issue: 40

Ekim 2015 October 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

ARNAVUTLUK'TA TÜRKÇE KÖKENLİ SOYADLARI VE ANLAMSAL DEĞERLERİ TURKISH ORIGINATED SURNAMEN IN ALBANIA AND THEIR SEMANTIC VLAUES

Sadullah YILMAZ *

Oğuz AKYÜZ**

Öz

Yüzyıllarca bir arada yaşayıp aynı tarihi paylaşmış olan Türkler ve Arnavutlar arasında birçok alanda etkileşim olmuştur. Osmanlı devleti döneminde Balkanlarda çok sayıda cami, medrese, köprü ve bedesten gibi eserler yapılmış, iki halk arasında kültürel etkileşim meydana gelmiştir. Özellikle dil alanında etkileşim çok olmuş ve bunun sonucunda Türkçeden Arnavutçaya çok sayıda kelime geçmiştir. Günlük dilde kullanılan pek çok kelime, yer isimleri ve insanların kimliklerinin en önemli kısmını oluşturan soyadları dil alanındaki etkileşimin en önemli örnekleridir.

Bir milletin örf, adet, kültür ve inancının içinden çıkan soyadları sadece bir dil malzemesi olarak kalmaz aynı zamanda bir kültür taşıyıcısı olarak görev de yapar. Arnavutluk'taki soyadlarına bakıldığında beş yüzyıllık Osmanlı devleti hakimiyetinin ve Türkçenin izleri görülecektir. Turku(Türk), Ballabani(Balaban), Ademi(Adem), Bakiri(Bakır), Ajazi(Ayaz), Bajraktari(Bayraktar), Agai(Aga), Pelteku(Peltek), Tabaku(Tabak), Çeliku(Çelik), Terziu(Terzi) vb. daha birçok soyadı bugün Türk kültürünün bir parçası olarak bu coğrafyada yaşamaktadır.

Bu çalışmada yaşayan kültür mirasımız olan Arnavutluk'taki Türkçe kökenli soyadları ortaya çıkarılarak, kelime kökenleri, anlam değerleri, Türkçe üzerinden Arapça ve Farsça kelimelerin Arnavutçaya geçişi incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk, Arnavut, Ortak Kültür, Türkçe, Kültürel Miras, Soyadları.

Abstract

Turkish and Albanians have lived together for centuries, thus shared the same history through numerous interactions in many areas. During the Ottoman Reign many architectural structures such as mosques, madrassas, bridges, and bezistans were built, consequently cultural interactions occurred between the two peoples. Especially, the interaction between the languages had been very high as a result many words from Turkish were transferred into Albanian. Many words used in everyday language, place names, and surnames, as the most important component of one's identity, are among the most significant examples reflecting the interactions between languages.

Surnames coming out of a nation's traditions, customs, culture and religion cannot be considered as mere assets of a language, they also serve a mission as culture bearers. Investigating the surnames in Albania one would see the five hundred years of Ottoman Reign and traces of Turkish language. Turku(Türk), Ballabani(Balaban), Ademi(Adem), Bakiri(Bakır), Ajazi(Ayaz), Bajraktari(Bayraktar), Agai(Aga), Pelteku(Peltek), Tabaku(Tabak), Çeliku(Çelik), Terziu(Terzi), etc. are among many other examples that can be found as part of Trukish culture living in this region.

In this study it is aimed to unveil Turkish originated surnames in Albania as living heritage of Turkish language, as well as investigate origins of the words, their semantic values, such as Arabic and Persian words that hed been transferred into Albanian through Turkish.

Keywords: Turkish, Albanian, Cultural Interactions, Cultural Heritage, Surnames.

1. GİRİŞ

Arnavutluk 15. yüzyılda Osmanlı devleti topraklarına katılmıştır. İlk olarak 1389 yılında Berat şehri, ardından Gjirokastaro, Avlonya ve diğer şehirler fethedilmiştir. Bu şehirler II. Beyazıt dönemiyle birlikte islamlamiyetle tanışmıştır. (Balaban, 2014:625).

Arnavut ve Türk ilişkileri Osmanlı'dan çok daha öncelere dayanır. Karadeniz'in kuzeyinden Balkanlara, oradan da Arnavutluk'a Avar, Kuman, Hun, Peçenek toplulukları gelmişlerdir. Böylece Türkleri tanıyan Arnavutların Türk diliyle ilişkileri o dönemde başlamıştır. (Egro, 2002:6-13). Anadolu'dan Balkanlara gelip yerleşmiş olan Sarı Saltuk ile İslamiyetle tanışan Arnavutlar, Osmanlı devletinin savaş yapmadan almış olduğu topraklardan biri olmuştur. (İnalçık, 2005:21).

Balkan coğrafyasına hakim olan Osmanlı devleti kendini mimari alanlarda oldukça hissettirmiş, bıraktığı eserler Bosna Hersek'teki Mostar Köprüsü'nden Makedonya'daki Harabati Baba Tekkesi'ne, Bulgaristan'daki Bedesteye kadar uzanmıştır. (Balaban ve Yılmaz, 2012:13) Arnavutluk'taki önemli Osmanlı

* PhD, Can. European University of Tirana (UET), Hëna e Plotë Bedër Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Görevlisi.

** Hëna e Plotë Bedër Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi.

eserleri arasında Berat şehrindeki "Osmanlı evleri" Elbasan'daki "Elbasan kalesi" Tiran'daki "Ethem Bey camii" sayılabilir.

Osmanlı devleti bütün bunları yaparken, iskan politikasıyla bölgeye yerleştirilen Türklerin İslam dinini Türkçe olarak anlatması ve devletin resmi dilinin Türkçe olması Türkçeden Arnavutçaya birçok kelime, deyim, atasözü, ekler geçmesine zemin hazırlamıştır. Türk kültürü, Türkçeden Arnavutçaya geçen kelimelerle, Müslüman halkın kullandığı dini terimlerle, ev eşyaları, giyim kuşam kültürü, eşya kültürü, yeme içme kültüründen kız isteme merasimine, düğünlere, cenaze törenlerine, bayram kutlamalarına kadar yansımıştır.(Ekrem, 2014:32). Bu kültür alanlarıyla ilgili 4406 Türkçe kelime Arnavutçaya geçmiştir ve bunlardan 1400 kelime bugünkü Arnavutça Sözlüğünde yer almakta ve birçoğu halen kullanılmaktadır(Kadiu ve Abdiu, 2009:1230). Bunun yanında Arnavutluk'ta birçok yer adlarının, özel adların Türkçe olduğu görülmektedir. (Yılmaz vd., 2012:2).

Osmanlı Balkan topraklarına hakim olmadan önce Arnavutlar 10-15. yüzyıllar arasında farklı Türk boyları ile ilişki kurmuşlardır. Bunun neticesinde Türkçeden Arnavutçaya savaş, giyim, kuşamla ilgili iki hecelik kelimeler ödünçlenmiştir. Fakat geçişlerin yoğun olarak yaşandığı dönem 16-17. yüzyılda Osmanlı devletinin Balkan topraklarında askeri ve siyasi hakimiyetinin artması ile başlamıştır. Bu dönemde verilmiş olan eserlerde Türkçenin etkisi Arnavutçada açık şekilde görülmüştür.

Gjon Bozuku'nun Meshari 1555 (Aynat) adlı Arnavutça yazılmış dini nitelikli eserde Türkçeden ödünçlenmiş kelimeler görülmektedir. Bunun dışında Pjetër Budi'nin eserinde (1618-1621), Frank Bardhi'nin "Arnavutça sözlüğünde" (1635), Pjetër Bogdani'nin "Cuneus Prophetarum" (1685) adlı eserinde Türkçeden ödünçlenen kelimelerde artış olduğu görülmüştür. (Yıldız ve Akgül, 2014:221).

18-19. yüzyılda Arnavutluk'ta Türkçenin etkisinin çok büyük boyutlara ulaştığı görülmektedir. Devlet dilinin ve dini eğitim veren medreselerin dilinin Türkçe olması, Arnavutluk edebiyatında divan edebiyatı tarzında eserler verilmesine neden olmuştur. Arnavut Divan Edebiyatı yazarlarından Nezim Frakulla ve Hasan Zyko Kamberi eserlerinin yüzde 70'i Türkçe ağırlıklıdır. (Bayraktar, 2009:3)

Arnavutluk'ta Türkçe kelimelerin kökenine bakıldığında, büyük bir kısmının Arapça ve Farsça olduğu görülmektedir. Bu durum tartışmacıları iki gruba ayırmıştır:

a. Arnavutçaya direkt Arapça ve Farsça kelimeler geçtiğini savunan gurup ki bunlar oryantalizm savunucularıdır.

b. Ödünçlenen Arapça ve Farça kelimelerin Arnavutçaya Türkçe üzerinden geçtiğini savunalar, yani Türkizm savunucularıdır. Arnavut oryantalist Tahir Dizdari'nin Türkçe kelimeleri derlediği "Fjalor i Orientalizmave Në Gjuhën Shqipe" adlı eserinde birçok kelimenin Arapça, Farsça ve Türkçe olduğu görülmüştür. (Balaban,Yılmaz, 2012:13). Dizdari Arnavut dilinde kullanılmakta olan amin "âmin", ayet "ajet", kader "kader" gibi dini terimlerin doğrudan Arapça ve Farsçadan geldiğini savunmuştur. Fakat kelimelerin Arnavutçaya Türçeden değil de Arapça ve Farsçadan geldiğini kanıtlayan bir çalışma ortaya koyamamıştır. Arnavut yazar olan Eqrem Çabej ise Arapça ve Farsça kökenli kelimelerin Arnavutçaya Türkçe aracılığıyla geçtiğini savunmuştur. (Egro, 2002:4)

Arnavutçada Türkçe kelimelerin kullanılması durumu kişilerin kimliklerini oluşturan soyadlarında da görülmüştür. Arnavutluk'ta soyadları 12. yüzyılla 20. yüzyıllar arasında insanları birbirlerinden ayırt edebilmek için kullanmıştır. Soyadları ilk olarak elit tabakadaki kişiler tarafından, daha sonra din ve devlet adamları, son olarak da diğer halk grupları arasında kullanılmıştır.

Bu bağlamda soyadlarının gruplandırılması şu şekilde sıralanabilir:

a. Anne, baba isimlerinden türetilen soyadları: Ahmetaj(Ahmet), Jahja(Yahya), Mehmeti (Mehmet).

b. Meslek, zanaat belirten soyadları: Kasapi(Kasap), Qatipi(Kâtip), Terziu(Terzi),

c. Takma isim, lakaptan oluşan soyadları: Çollaku(Çolak), Pehlivani(Pehlivan), Topali(Topal).

d. Türkizm ve Oryantalizm etkisinde gelişen soyadları: Hoxha(Hoca), Imami(İmam), Islami(İslam), Shehu(Şeyh), Turku(Türk),

e. Ünvan isimleri: Aga(Ağa), Allajbeu (Alay beyi), Bajraktari(Bajraktar), Bej(Bey), Bejzade(beyzade), Bejleri(Beyler), Bylykbash(Bölükbaşı), Çaushaj(Çavuş), Pashallari (Paşalar).

Arnavutluk'ta kullanılmakta olan soyadlarının büyük bir kısmı meslek, zanaat, Türkizm ve oryantalizm etkisinde oluştuğu söylenebilir.

Bu çalışmada Arnavutçaya Türkçe üzerinden geçmiş olan soyadları incelenerek anlam değerleri ve kelime kökenleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Araştırmalarımız neticesinde Arnavutluk'ta kullanılmakta olan soyadları ile ilgili yapılan bir çalışmaya ulaşamadık. Çalışma olmadığından nüfus idaresine gidip buradaki soyadlarına ulaşılmalı istendi. Fakat bürokratik engellerden dolayı hepsine ulaşamadık. Biz de 2001-2002 yılları arasında yayınlanmış olan telefon fihristi üzerinden giderek soyadlarına erişmeye çalıştık. Telefon fihristi tarama yöntemiyle ele alınıp incelendi ve içerisinde Türkçe üzerinden Arnavutçaya geçmiş olan tüm soyadları tespit edildi. Daha sonra bu soyadları alfabetik sıra ile kökenlerine göre tasnif edildi ve kelimelerin kökenleri tespit edilmeye çalışıldı.

Soyadlarının kökenleri, internet veri tabanlı olarak Türk Dil kurumu, Nişanyan Etimolojik sözlük ve Viki Özgür sözlük aracılığıyla incelenmeye çalışılmıştır.

2. TÜRKÇE ÜZERİNDEN ARNAVUTÇAYA GEÇEN SOYADLARI

Türkçe üzerinden Arnavutçaya geçmiş olan soyadları alfabetik sıraya göre şu şekilde tasnif edilmiştir:

- ABAS**<Tur. *Abbas*< Ar. Abaās: Yola çıkacak kimse anlamındaki Abbas yolcu deyiminde geçen bir söz. (TDK. 2005, s. 2)
- ABDELAZİZ**<Tur. *Abūlaziz*< Ar. Abdūlaziz: En yüce, en değerli olan Allah'ın kulu. (TDK)
- ABDI**<Tur. *Abdi*< Ar. abdi: İbadetle iştil eden, ibadet etmek mutadı olan. (L. Naci. 2009, s. 16)
- ABDIHOXHA**<Tur. *Abdi Hoca*<Ar.abdi: İbadetle iştil eden, ibadet etmek mutadı olan. (L. Naci. 2009, s. 16) < Far. Hoca *خواجه*: Efendi, ağa, muteber zat, hane sahibi. (L. Naci. 2009, s. 231)
- ABDULLAI**<Tur. *Abdullah*< Ar.abd *عبد*: Kul, köle. (L. Naci. 2009, s. 15)
- ABDURRAHMANI**<Tur. *Abdurrahman*< Ar. abd *عبد*: Kul, köle. (L. Naci. 2009, s. 15)
- ADAMI**<Tur. *Adam*< Ar. Adem *آدم*: İnsan, erkek kişi. (TDK. 1988, s. 13)
- ADEMI**<Tur. *Adem*< Ar. Adam *عمر*: yokluk, olmama. (L. Naci. 2009, s. 18)
- ADHAMI**<Tur. *Azam*< Ar. Azam *أعظم*: Daha büyük, en büyük. (L. Naci. 2009, s. 45)
- ADILI**<Tur. *Adil*< Ar. adil *عادل*: Adalet ile muttasıf, adaletli. (L. Naci. 2009, s. 18)
- AGA**<Tur. *Ağa* <Moğ. *ākā*: Genellikle köy ve kasabalarda sözü geçen, nüfuzlu, zengin kimse. (MBT. 2011 s. 37)
- AHI**<Tur. *Ahi*<Ar. Ahı *أخي*: Ahiliğe, ahilik ocağına mensup olan kimse (MBT. 2011 s. 56)
- AHMETI**<Tur. *Ahmet*<Ar. Ahmed *أحمد*: Daha, en, pek memdūh. (L. Naci. 2009, s. 23)
- AJAZI**<Tur. *Ayaz*< ETÜ. ayās: Sakin, açık ve genellikle mehtaplı gecelerde çıkan kuru soğuk. (MBT. 2011 s. 231)
- AJDINI**<Tur. *Aydın*<Tr. ay'dan ay-dın/aydın: Ay'ın Parlaklığı, ışması. (TDE.1991,s. 55)
- AKCAN**<Tur. *Akcan* (ak+can): Özü temiz, dürüst kimse. < Tr. Ak/Ag: Karanın karşıtı, beyaz. (TDE. 1991, s. 15)<Fa. Cān *جان*: İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümlle bedenden ayrılan madde dışı varlık. (MBT. 2011 s. 457)
- AKÇAY**<Tur. *Akçay* (ak+çay): Temiz ve berrak akan dere gibi olan kimse.< Tr. Ak/Ag: Karanın karşıtı, beyaz. (TDE. 1991, s. 15) < Far. Çay *چای*: Kaynatılıp içilen maruf yaprak. (L. Naci. 2009, s. 99)
- AKULLI**<Tur. *Akıllı* (akıl+lı): Gerçeği iyi gören ve ona göre davranan. (TDK. 1988, s. 36) < Ar. Akıl *عقل*: İnsanda madde-i idraāk olan vedī' a-i İlahiyye. (L. Naci. 2009, s. 24)
- ALANI**<Tur. *Alan*< ETÜ. Alanğ: Düzlük, düz yer, ova, orman içindeki açıklık. (TDE. 1991, s. 22)
- ALCANI**<Tur. *Alcan* (al + can): Cesur, yürekli, atılgan kimse. < ETÜ. Āl: Pembeye kaçan parlak kırmızı renk. (MBT. 2011 s. 87) <Far. Cān: *جان*: İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümlle bedenden ayrılan madde dışı varlık. (MBT. 2011 s. 457)
- ALETİ**<Tur. *Alet*<Ar. alet *الت*: Bir işi işlemekte kullanılan vasıta. (TDK. 1988, s. 49)
- ALI**<Tur. *Ali*<Ar. Ālī *علي*: Yüce, yüksek. (TDK. 1988, s. 52)
- ALIBALI**< Tur. *Ali bal* <Ar. Ālī *علي*: → ALİ. < Orta Türk. (oğuzca) Bāl: Arıların çiçeklerinden topladıkları bal özü denen sıvı ile yaptıkları, rengi beyazdan esmere kadar değişen, koyu kıvamda tatlı madde. (Misali büyük Türkçe sözlük. 2011 s. 275)
- ALIÇAJ**<Tur. *Ali çay* <Ar. Ālī *علي*: → ALİ. <Far. Çay *چای*: Kaynatılıp içilen maruf yaprak. (L. Naci. 2009, s. 99)
- ALİHOXA**<Tur. *Ali Hoca* <Ar. Ālī *علي*: → ALİ. < Far. Hoca *خواجه*: Efendi, ağa, muteber zat, hane sahibi. (L. Naci. 2009, s. 231)
- ALİMEHMETİ**<Tur. *Ali Mehmet*<Ar. Ālī *علي*: → ALİ.< Tr. Mehmet: Muhammet'in Türkçeleştirilmiş. (TDK)
- ALİMEMATİ**<Tur. *Ali Memati*<Ar. Ālī *علي*: → ALİ. < Ar. Mamāt *ممات*: ölüm, mevt: Hayat ve memat. (L. Naci. 2009, s. 400)
- ALİMİ**<Tur. *Alim*<Ar Ālim *علم*: Çok bilen, ilmi çok. (L. Naci. 2009, s. 28)
- ALİSHABANI**<Tur. *Ali Şaban*<Ar. Ālī *علي*: Yüce, yüksek. (TDK. 1988, s. 52) < Ar. Şabān *شعبان*: Ay takviminin sekizinci ayı, üç ayların ikincisi. (TDK. 2005, s. 1841)
- ALİSHEHU**<Tur. *Ali Şeyh*< Ar. Ālī *علي*: Yüce, yüksek. (TDK. 1988, s. 52)<Ar. şeyh *شيخ* : Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşmış olan kimse. (TDK. 2005, s. 1862)

ALLABASHI<Tur. *Alabaş*< Mog. Ala (bk.) ile tr. Baş'tan ala-baş: Turuçgillerden, şalgama benzeyen bir bitki. . (TDE. 1991, s. 21)

ALLAJ<Tur. *Alay*< Far. ālāy **آلاي**: Herhangi bir törende veya gösteride yer alan topluluk. (Tdk. 1988, s. 46)

ALLAKAN<Tur. *Alakan* (Ala+kan)< ETÜ. Ala: Beyaz tenli kimse; hastalıklı kimse.(MBT. 2011 s. 84) < ETÜ. Kan: Plazma ve kan yuvarlarında meydana gelen ve damarların içinde dolaşan vücut dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı. (MBT. 2011 s. 1565)

ALSHABANI<Tur. *Al Şaban*<ETÜ. Āl: Pembeye kaçan, parlak kırmızı renk. (MBT. 2011 s. 87) < Ar. Şabān **شعبان**: Ay takviminin sekizinci ayı, üç ayların ikincisi. (TDK. 2005, s. 1841)

AMELI<Tur. *Amel*<Ar. Amel **عمل**: Yapılan iş, edim. (TDK. 1992, s. 62)

ANADOLLI<Tur. *Anadolu*< Tr. Anadolu: Ön Asya'nın bir parçası olarak Türkiye'nin Asya kıtasında bulunan toprağı. (TDK. 2005, s. 94)

AQIF<Tur. *Akif*<Ar. Akif **أكيف**: İtikaf eden. (L. Naci. 2009, s. 25)

ARA<Tur. *Ara*<ETÜ. Āra: iki şeyi birbirinden ayıran uzaklık, aralık, mesafe. (MBT. 2011 s. 155)

ARAPI<Tur. *Arap*< Ar.Arab **عرب**: koyu esmer Arap yarım adasından çıkıp yayılmış olan sâ mi bir kavim adı.(MBT. 2011 s. 160)

ARIFI<Tur. *Arif*<Ar. Ārif **عارف**: Çok anlayışlı, hakkıyla bilen, gördüğünü uzun düşünmeye gerek kalmadan hemen kavrayacak yetenekli olan (kimse). (MBT. 2011 s. 160)

ARKA<Tur. *Arka*<ETÜ. Arka : Ön, sağ ve solun dışında dördüncü yön, görünmeyen taraf. (MBT. 2011 s. 168)

ARUCI<Tur. *Arıcı* (Arı+cı)< Tr. Arıg: Arınmış, Temiz. . (TDE. 1991, s. 37) < Arıcı:Bal almak için arı yetiştiren kimse. (TDK. 2005, s. 117)

ASA<Tur. *Asa*<Ar. Aşā **عصا**: Değnek, sopa, uzun baston. (L. Naci. 2009, s. 35)

ASHIKU<Tur. *Aşık*<Ar. Āşik **عاشق**: Aşk ile muttasıf. (L. Naci. 2009, s. 39)

ASIMI<Tur. *Asım*< Tr. Asım: Asma işi, boyuna asılan süstakısı. (TDE. 1991, s. 42)

ASLLANI<Tur. *Aslan*< ETÜ. Arslan: Afrika ve batı asya'da yaşayan, dört ayaklı, yırtıcı, çok kuvetli, kedi cinsinden memeli hayvan. (MBT. 2011 s. 189)

ASQERI<Tur. *Asker*< Ar. Askar **عسكر**: Çeri, belde muhafazası için müsellaah ve mürettep tutulan adamlar. (L. Naci. 2009, s. 37)

ATA<Tur. *Ata*<Etü: Ata: Cet, dede, büyük baba ve aynı soydan daha önce yaşamış olan kimse. (MBT. 2011 s. 203)

AVXHI<Tur. *Avcı* (Av+cı) < Tr. Av : Avlama, avlanma, eylemi avlanan nesne < Avcı : Avlanan ava giden kimse. (TDE. 1991, s. 50)

AXHEMI<Tur. *Acemi*<Ar. Acemi: Bir işin yabancısı olan, eli işe alışmamış, bir iş beceremeyen. (TDK. 2005, s. 6)

AZA<Tur. *Aza*<Ar. Ađā **أعضاء**: Organlar, vücut parçaları. (TDK. 1992, s. 118)

AZIZI<Tur. *Aziz*< Ar. Aziz **عزيز**: Sevgide üstün tutulan, muazzez. (TDK. 1992, s. 120)

BABA<Tur. *Baba*< Far. Bâbâ: Çocuğun dünyaya gelmesinde etken olan erkek. (TDE. 1991, s. 61)

BABANI<Tur. *Baban* (baba+n)< Fars. baba → BABA

BABASI<Tur. *Babası* (baba+sı)<Fars. baba → BABA

BABO<Tur. *Babo*<Far. baba → BABA

BABURI<Tur. *Babur*< Far. Babür: Kaplan. (TDK)

BACA<Tur. *Baca*<Far. Bâce **باجه**: Dumani ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol. (TDK. 2005, s. 173)

BACI< Tur. Bacı < Tr. Bacı: Büyük kız kardeş, abla. (TDK)

BADEMI<Tur. *Badem*<Far. bādām/bâyām **بادام/بادام**: Badem ağacı, bu ağacın yaş veya kuru yenilen yemişi. (TDK. 2005, s. 174)

BAJA<Tur. *Baya*<ETÜ. Bayakı: Değişik bir tarafı bulunmayan, farklı olmayan, sıradan. (MBT. 2011 s. 312)

BAJAZITI<Tur. *Beyazıt*<Ar. Bayezit: İbadet eden, ibadetle uğraşan kişi. (TDK)

BAJRAKTARI<Tur. *Bayraktar* (Bayrak+tar): ETÜ. Bayrak< Fa. +dār **دار**: Tutan, sahip olan, -li, -ci < Bayrakdar: Askerde bayrak taşımakla görevli kimse. (MBT. 2011 s. 314)

BAJRAM<Tur. *Bayram*< Tr. Bayram: Ulusal veya dinsel bakımdan önemi olan, kutlanan gün. (TDK)

BAKA<Tur. *Beka*<Ar. Beka: Ölmezlik, ölümsüzlük, ebedilik, bâkilik. (MBT. 2011 s. 325)

BAKI<Tur. *Bakı*<Ar. Bukā **بكي**: Ağlayan, ağlayıcı. (MBT. 2011 s. 372)

BAKIRI<Tur. *Bakır*< Tr. Bakır: Dövme, haddeme ve döküm yoluyla kolayca işlenmiş levha, tel ve çeşitli şekiller verilebilen, kalay, çinko vb. madenler. (MBT. 2011 s. 271)

BAKALLAVA<Tur. *Baklava*< ETÜ. Baklagu: Çok ince yufkadan yapılmış, içine ceviz, badem, fistic veya kaymak gibi şeyler konan, meşhur ve makbul hamur tatlısı. (MBT. 2011 s. 273)

BALA<Tur. *Bala*<ETÜ. Bala: Küçük çocuk, yavru. (MBT. 2011 s. 275)

BALLABANI<Tur. *Balaban*< Tr. Balaban: Gezdirilip oynatılan ayı, bataklıklarda yaşayan, balıkçıla benzeyen, iri gövdeli, bacakları kısa bir kuş. (MBT. 2011 s. 275)

BALLARI<Tur. *Bal* (bal+lar)< Tr. Bal : Bal arılarının bitki ve çiçeklerden topladıkları bal özünden yapıp kovanlarındaki petek gözlerine doldurdukları, rengi beyazdan esmere kadar değişen tatlı, koyu sıvı madde. (TDE. 1991, s. 68)

BALLI<Tur. *Ballı*<Tr. Ballı: Şirin, güzel, tatlı dilli. (TDK)

BALTA<Tur. *Balta*< ETÜ. Baltu: Ağacı kesme, yarma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı, demir araç. (MBT. 2011 s. 280)

BANA<Tur. *Bana*< Ben zamirinin yönelmedurumu ekli biçimi. Bana bak! "benidinle" anlamında bir seslenme ve gözdağı sözü. (TDK. 2005, s. 196)

BARABARI<Tur. *Barabar*<Far. Bar-ā-bar برابر: Birlikte, bir arada. Beraber olma durumu, birliktelik. (MBT. 2011 s. 340)

BASHA<Tur. *Baş*< ETÜ. Baş : İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en önemli kısmı, kafa. (MBT. 2011 s. 296)

BASHARI<Tur. *Başarı*<ETÜ. Başğar: Başarma işi, muvaffakiyet. (TDK. 2005, s. 214)

BASHERI<Tur. *Baş Er*<ETÜ. Baş: İnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en önemli kısmı, kafa. (MBT. 2011 s. 296)< ETÜ. Er: Adam, asker. (TDK. 2005, s. 460)

BASHI<Tur. *Baş*<ETÜ. Başİnsan vücudunun göz, kulak, ağız, burun gibi duyu organlarının ve beynin bulunduğu en üst, hayvan vücudunun en önemli kısmı, kafa. (MBT. 2011 s. 296)

BASKA<Tur. *Başka*<Tr. Başka: Ayrı, ayrı bir nitelikte olan, değişik bir biçim taşıyan. . (TDE. 1991, s. 76)

BATI<Tur. *Batı*<Tr. Batı: Güneşin battığı yer-yön. (TDE. 1991, s. 77)

BAXHA<Tur. *Baca*<Far. Bâceباجه: Dumanı ocaktan çekip havaya vermeye yarayan yol. (TDK. 2005, s. 173)

BAXHAKU<Tur. *Bacak*<Far. pâceباجه: Bacak, gövdenin kasıklardan aşağıya ikiye ayrılan bölümünün adı. (TDE. 1991, s. 62)

BAZI<Tur. *Bazı*<Ar. Bazı: Ara sıra, arada bir, kimi vakit. (TDK. 1988, s. 160)

BADEI<Tur. *Bade*< Far. Bâdeباده: Şarap, içki. (Tdk. 1988, s. 125)

BADENI<Tur. *Bade*< Far. Bâdeباده: → BADE

BECERRI<Tur. *Beceri*< Tr. Becermek: Başarı, iş bitirme. (TDE. 1991, s. 81)

BEHRI< Tur. Behri <bilinmiyor : Yaban ördeği.

BEHRAMI< Tur. Behram < Far. Behram: Merih yıldızı. (TDK)

BEJ<Tur. *Bey*< ETÜ. Beg: Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emir, prens. (MBT. 2011 s. 354)

BEJLERI<Tur. *Beyler* (Bey+ler) < Tur. Bey <ETÜ. Beg: Bir beyliğin, küçük bir devletin başında bulunan kimse, emir, prens. (MBT. 2011 s. 354)

BEJZADE<Tur. *Beyzade* (Bey+zade)<(bey ve Far. -zâde "doğmuş" ile bey-zâde):Bir beyin, bir büyüğün oğlu. (MBT. 2011 s. 359)

BEKA<Tur. *Beka*<Ar. Baķāبقاء:Ölmezlik,ölümsüzlük, ebediyet, ebedilik, bâkilik. (MBT. 2011 s. 325)

BEKTASHI<Tur. *Bektaş*< Tr. Bektaş:Hacı Bektaş Veli'nin tarikatına girmiş olan kimse. (TDK)

BELI<Tur. *Bel*<ETÜ. Bil: İnsan vücudunun orta kısmında göğüsle karın arasında hafifçe darlaşmış olan ve kuşak bağlanan olan yer. (MBT. 2011 s. 327)

BEQIRI<Tur. *Bekir*< Ar. Bekir: Sabahları erken kalkmayı alışkanlık edinen kimse. (TDK)

BEQARI<Tur. *Bekâr*< Ar. Bîkr: Evli olmayan kimse, egen. (MBT. 2011 s. 325)

BESHI<Tur. *Beş*<ETÜ. Biş: Dörtten sonra altıdan önce gelen sayının adı. (MBT. 2011 s. 349)

BESHIRI<Tur. *Beşir*< (Ar.beşr - bişr "müjdelemekten" beşir): Müjde getiren kimse, müjdecî. (MBT. 2011 s. 351)

BICAKU<Tur. *Bıçak*< (ETÜ. Bıç-mak "biçmek"ten bıç-ak): Bir sap ve kesici bir madeni kısımdan meydana gelen kesme aleti. (MBT. 2011 s. 361)

BİLALI< Tur. Bilal < Ar. Bilâl: Su gibi ıslatan.(TDK)

BİNİŞI<Tur. *Biniş* (Bin+iş)< (Ar. Ibn "oğul"dan) < Biniş: Eskiden genellikle ata binildiği zaman giyildiği için bu adı almış olmalıdır. (MBT. 2011 s. 381)

BODURI<Tur. *Bodur*< Tr. Bodur: Enine göre boyu kısa olan, boyca alçak olan, çok kısa boylu. (MBT. 2011 s. 400)

BOGA<Tur. *Boğa*< ETÜ. Buka: İğdiş edilmemiş damızlık erkek sığır. (MBT. 2011 s. 400)

BOJA<Tur. *Boya*<ETÜ. Bodug: Üzerine sürüldüğü, içine katıldığı şeye renk veren ve bu maksatla kullanılan madeni, bitkisel veya sentetik madde. (MBT. 2011 s. 413)

BOJAXHI<Tur. Boyacı (Boya+cı)< ETÜ. Bodug: → Boya < Boyacı: Boya yapan, boya satan kimse. (MBT. 2011 s. 413)

BOZAXHIU<Tur. Bozacı (Boza+cı)< Far. Bûze: Boza yapan, dükkanda veya sokaklarda gezerek boza satan kimse. (MBT. 2011 s. 416)

BUBA<Tur. Baba<Far. Bâbâ:→BABA

BUBANI<Tur. Baba<Far. Bâbâ:→BABA

BUDU<Tur. But<ETÜ. Büt < Atü.Bult: Bacağın dizden kalçaya kadarolan kısmı. (MBT. 2011 s. 439)

BULGU<Tur. Bulgu (Bul+gu)< Tr. Bulgu: Çeşitli yollarla belirlenen ve bir değerlendirme yapmaya yarayan husus. (MBT. 2011 s. 431)

BUZI<Tur. Buz<ETÜ.büz: Soğuktan donarak katı duruma gelmiş su. (MBT. 2011 s. 441)

BYLYBASHI<Tur. Bölükbaşı< Tr. Bölükbaşı: Yeniçeri teşkilatında ağa bölüklerinin kumandanı. (TDK. 2005, s. 314)

CAMA<Tur. Cama<Far.came “elbise”den -dân ekiyle câme-dân > camadan): Kol ve yaka kenarları sırmayla, ipekle işlenmiş, kısa kollu veya kolsuz, çapraz düğmeli, kadifeden yâhut çuhadan yapılmış bir çeşit kısa yelek. (MBT. 2011 s. 454)

CAMI<Tur. Cami<Ar. cem “toplamak”tan câmi جامع:Müslümanların, içinde vakit namazlarıyla cuma ve bayram namazlarını kıldıkları ve ibâdet ettikleri mihraplı, minberli, genellikle minâreli binâ, büyük mescit. (MBT. 2011 s. 456)

CANI<Tur. Cani<Ar. cinâyet “öldürmek”ten câni جانی: Cinâyet işlemiş kimse, kâtil. (MBT. 2011 s. 463)

CANKOLLARI<Tur. Can kolları< Far. cân جان: İnsan ve hayvanların yaşamasını sağlayan ve ölümlerle bedenden ayrılan madde dışı varlık. (MBT. 2011 s. 457) <ETÜ. Kol: İnsanın omuzundan parmak uçlarına kadar olan organı. (MBT. 2011 s. 1748)

CENGELI<Tur. Çengel<Far. cengelجنگل: Sık ağaçlık yer. (MBT. 2011 s. 480)

CERJANI<Tur. Ceryan<Ar. carayân جریان: Bir yöne doğru akma, akıntı. (TDK. 1992, s. 254)

CICI<Tur. Cici< Tr. cici: Sevimli, cana yakın, hoş, güzel, hoşça giden. (VÖS)

CIFTCI< Tur. Çiftçi<Far. cuft جفت: Geçimini toprağı ekerek sağlayan kimse, reçber. (TDK. 1992, s. 308)

CIFLIKU<Tur. Çiflik (Çift+lik) <Far. cuft جفت: Bir çift öküzle bir yılda sürülen toprak. (MBT. 2011 s. 591)

CILA<Tur. Cila<Ar. cilâءجلاء: Parlaklık, parlama, parıltı. (MBT. 2011 s. 503)

CIZME< Tur. Çizme (çiz+me)< Tr. Çizme: Diz kapaklarına değin çıkan bir ayakkabı türü. (TDE. 1991, s. 148)

CORAPI<Tur. Çorap<Ar. curâb < Far. gurâb: Çıplak ayağı giyilen, çeşitli ipliklerden örülmüş giyecek. (MBT. 2011 s. 606)

CORBAXHI< Tur. Çorbacı <Far. şorba شوربا: çorba pişirip satan kimse. (TDK. 2005, s. 449)

ÇALI<Tur. Çalı (çal+ı)< Tr. Çalı: Ağaçtan küçük, cılız, dalları çok sık ve çatallı, odunumsu bitki. (TDE. 1991, s. 126)

ÇANAKU<Tur. Çanak<ETÜ. çan“büyük kap”tan küçültme ekiyle çan+ak: Pişirilmiş topraktan yapılmış yayvan kâse. (MBT. 2011 s. 533)

ÇAPRAZI<Tur. Çapraz<Far. çep-râst “sol – sağ”dan: Bir köşeden bir köşeye uzanan. (MBT. 2011 s. 536)

ÇATALLI<Tur. Çatallı (Çatal+lı)< Tr. Çatal: İki ya da daha çok kola ayrılan nesne, iki kollu değnek, birkaç kolu olan yemek aracı. (TDE. 1991, s. 133)

ÇELIKU<Tur. Çelik< Far. Çâlik: Su verilerek çok sert ve esnek bir duruma getirilebilen, birleşiminde az miktarda karbon bulunan demir ve karbon alaşımı, polat. (TDE. 1991, s. 138)

ÇENE<Tur. Çene<Fars. çâne – çeneچانه: Omurgalılarda, üzerinde dişler bulunan kemik parçası ile etrafındaki yumuşak kısımlardan meydana gelen ağzın alt kısmı, yüzün hareketli olan uç kısmı. (MBT. 2011 s. 564)

ÇOBANI<Tur. Çoban<Far. çöbân – şöbân چوبان:oyun, keçi, manda, sığır gibi ehli hayvan sürülerini güdüp otlatan kimse. (MBT. 2011 s. 602)

ÇOKU<Tur. Çok<Tr. Çoğ (yansıma ses)dan çoğ/çok: Az karşıtı. (TDE. 1991, s. 150)

ÇOLLAKU<Tur. Çolak< ETÜ. çoluk< çol-mak “sakatlanmak”:Bir kolu veya eli sakat olan (kimse). (MBT. 2011 s. 605)

DALDA<Tur. Dalda<Moğ. Dalda: Ağaç dallarından yapılan yanları açık konut. (TDE. 1991, s. 160)

DANA<Tur. Dana< ETÜ. Tana: İki yaşındaki genç inek. (TDE. 1991, s. 164)

DANE<Tur. Dane<Fars. dâneدانه: Tohum, habbe. (MBT. 2011 s. 638)

DARAKU<Tur. Tarak<ETÜ. Targak: Saç tarama aleti. (TDE. 1991, s. 642)

DAVA<Tur. Dava<Ar. davâ دعوى:Hakkını elde etmek veya korunmasını sağlamak yâhut bir anlaşmazlığın çözümünü için mahkemeye baş vurma. (MBT. 2011 s. 647)

DAVACI<Tur. *Davacı* (Dava+cı) <Ar. davâ دعوى:→DAVAVA<Davacı:Dâvâ eden, mahkemede dâvâ açan kimse, müddeî. (MBT. 2011 s. 648)

DEDE<Tur. *Dede*< Tr. dede: Büyükbaba, yaşlı kişi. (TDE. 1991, s. 172)

DEDİ<Tur. *Dedi*<ETÜ.ti-mek > di-mek > de-mek: Duygu ve düşüncelerini sözle anlatmak, söylemek.(MBT. 2011 s. 671)

DELİBASHI<Tur. *Delibaş*<Tr. Delibaş: Koyunlarda ve danalarda görülen tehlikeli bir hastalık. (VÖS)

DELİMURATI<Tur. *Deli Murat*< ETÜ. télbe > télve > telü > delü > deli : Aklî dengesini kaybetmekten ötürü kendisine ve çevresine karşı zararlı davranışlarda bulunan, intibâkını yitirmiş, aklını kaçırmış, çıldırmış (kimse) <Ar. Murâd مراد: Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç. (MBT. 2011 s. 666-2173)

Telü <Tur. *Deli*<ETÜ.télbe>télve>telü>delü > deli:→ DELİ. (MBT. 2011 s. 666)

DELİ< Tur. *Deli*< ETÜ. télbe>télve>telü> delü > deli: . (MBT. 2011 s. 666)

DEMİRİ<Tur. *Demir*<ETÜ.emür > demür > demir : Dövülüp şekillendirilmesi, çekilip uzatılması, inceltilmesi kolay ve döküme elverişli olduğu için kullanış yeri çok geniş olan, yoğunluğu 7,8, erime derecesi 1510, atom ağırlığı 55,85, atom numarası 26 ve sembolü Fe olan element. (MBT. 2011 s. 673)

DEMİRXHI<Tur. *Demirci* (demir+ci)<ETÜ. emür> demür > demir:→ DEMİR < Demirci: Demiri dükkânında veya atölyesinde işleyen zanâatkâr. (MBT. 2011 s. 674)

DENEKO<Tur. *Denek*< Tr. denemek (Teng-Denk)ten den-e-k / denek: Denenmiş, üzerinde deney yapılan kişi ya da başka bir nesne. (TDE. 1991, s. 178)

DENGÜ<Tur. *Denk*<ETÜ.Teng: Bir yük hayvanının iki yanına yükletilen yüklerden her biri, tay. (MBT. 2011 s. 680)

DERJAI<Tur. *Derya*<Far. deryâ دريا:Deniz. (MBT. 2011 s. 692)

DERMANI<Tur. *Derman*<Far.darmân درمان:ilaç, şifa, deva, çare. (MBT. 2011 s. 688)

DERVİSHI<Tur. *Derviş*<Far. darvîş درویش:Tarıkata girip bir şeyhe bağlanan, onun izinden Hak yolunda yürüyüp nefsinin ıslâh eden, varlık iddiâsından geçip Allah'ın birliğini bütün kâinata görebek için kendini Hakk'a ve onun yarattıklarına adayan kimse, tarikat müntesibi (MBT. 2011 s. 691)

DESTANI<Tur. *Destan*<Far. dâstân > destân داستان: Milletlerin eski çağlardaki din, fazilet ve millî kahramanlık mâceralarını, başlarından geçenleri dile getiren büyük manzum hikâye, dâsitan, epope. (MBT. 2011 s. 694)

DEVEJA<Tur. *Deve*< ETÜ. teve: Geviş getiren memelilerden, sırtı bir veya iki hörgüçlü, eti yenip sütü içilen, bacakları ve boynu çok uzun yük ve binek hayvanı.(MBT. 2011 s. 699)

DİNÇİ<Tur. *Dinç*< ETÜ. tınç: Gücü kuvveti yerinde, sağlam, diri, zinde, tüvânâ. (MBT. 2011 s.726)

DİNİ<Tur. *Dini*<Ar. din ve nispet eki -i ile dini دینی: Dinle ilgili, dîne âit. (MBT. 2011 s. 725)

DIZDARI<Tur. *Dizdar*< Far. dizdarدار: Kale muhafızı, kale bekçisi (TDK)

DOGA<Tur. *Doğa*<Tr. Doğa:Var olan her şeyin, canlı ve nesnelere tümü. (TDK)

DOGANI<Tur. *Doğan*<ETÜ.toğan: Kartalgiller familyasından, küçük kuşlarla, böceklerle beslenen ve dünyânın her yerinde birçok türü bulunan yırtıcı kuş sınıfı. (MBT. 2011 s. 743)

DOGRAMA<Tur. *Doğrama*<ETÜ.toğ (toz,kırıntı)dan tog-r-a-ma/ tograma/doğrama : Doğramak işi. (TDE. 1991, s. 194)

DOKSANI<Tur. *Doksan*<ETÜ.tokuz on'dan tokzon > tokson > toksan > doksan : Seksen dokuzdan sonra, doksan birden önce gelen sayının adı. (MBT. 2011 s. 747)

DOKU<Tur. *Doku*< Tr. dokumak tan dok-u /doku (dokunan,örülen nesne), anlam genişlemesiyle, gövdenin bölümlerini oluşturan en ufak öğeleri kuran yapı. (TDE. 1991, s. 195)

DOLLAPI<Tur. *Dolap*<Far. dölâb: İçine eşyâ, giyecek ve öteberi konmak üzere yapılmış raflı, çekmeceli, kapaklı mobilya veya duvara oyulmuş raflı, kapaklı göz.(MBT. 2011 s. 750)

DOSTI<Tur. *Dost*<Fars. düst دوست: Birini riyâsız ve samîmî duygularla seven, her bakımdan kendisine güvenilir kimse, enis. Karşıtı. (MBT. 2011 s. 759)

DUMANI<Tur. *Duman*<ETÜ. Tuman: Yanan bir maddeden çıkan, içinde tamâmiyle yanmamış katı zerrecikler ve buğu bulunan gaz. (MBT. 2011 s. 777)

EJUPI<Tur. *Eyüp*< Ar.Eyyüb أيوب: Kur'an'da adı geçen ve başına gelen dert ve sıkıntılara sabretmesiyle meşhur olan Eyyüp peygamberin adı dilimizde sabır timsâli olarak ve bilhassa Eyüp peygamber sabrı şeklinde kullanılır.(MBT. 2011 s. 920)

ELMAS<Tur. *Elmas*<Ar. el-mâs الماس: Billûrlaşmış saf karbondan ibâret, çok sert, çok kıymetli parlak taş. (MBT. 2011 s. 856)

EMINI<Tur. *Emin*<Ar. emn “korkusuz, güvenli olmak”tan emin **أمين**: Güvenilir, inanılır, itimat edilir (kimse). (MBT. 2011 s. 860)

EMIRI<Tur. *Emir*<Ar. emr “emretmek”ten emir **امير**: Bir kavim veya memleketin başı, başkan, bey, reis. (MBT. 2011 s. 860)

ENESI<Tur. *Enes*< Ar. Enes : Soylu Arap atı, küheylan. (TDK)

ESHJA<Tur. *Eşya*<Ar. şey’in çoğul şekli eşyâء**اشياء**: Yiyecek ve içecek dışında insan için gerekli olan her türlü şey, nesnelere. (MBT. 2011 s. 904)

ESKI<Tur. *Eski*<Tr. esmek’ten/ eski: Çoktan beri var olan, üzerinden çok zaman geçmiş bulunan, yeni karşıtı. (TDE. 1991, s. 244)

ESHI<Tur. *Eş*<ETÜ. eş: Arkadaş, dost, yar. (TDE. 1991, s. 245)

ETEMI<Tur. *Etem*<Ar. temâm “tam ve mükemmel olmak”tan etemm **اتم**: Tam, eksiksiz, kusursuz. (MBT. 2011 s. 905)

ETHEMI<Tur. *Ezem* < Ar. azam: Büyük çok büyük. (TDK)

FAIKU<Tur. *Faik* <Ar. fevķ “üstün gelmek”ten fâ’ik**فائق**: Daha üstün, tercih edilecek üstünlükte, müreccah. (MBT. 2011 s. 929)

FARUKU<Tur. *Faruk*<Ar. fark “ayırarak, seçmek”ten fârûķ **فاروق**: “Ayıran” anlamına gelen kelime hakkı hak olmayandan, bâtıldan ayırması ve çok âdil olması sebebiyle Hz. Ömer’in lakabı olmuş ve dîvan edebiyâtında özellikle aşâğıdaki şekillerde kullanılmıştır. (MBT. 2011 s. 937)

FATIA<Tur. *Fati* <Ar. feth “açmak, fethetmek”ten fâtiħ**فاتح**: Fetheden, açan, ülkeler zapteden kimse. (MBT. 2011 s. 940)

FANI<Tur. *Fani*<Ar. fenâ “tükenmek, yok olmak”tan fâni **فانی**: Son bulucu, sonlu, ölümlü, kalımsız, bâki olmayan. (MBT. 2011 s. 933)

FECI<Tur. *Feci* <Ar. fec “birinin canını acıtmak”tan feci **فجيع**: Çok acıklı, yürek parçalayıcı, trajik. (MBT. 2011 s. 943)

FEHMI< Tur. *Fehmi* < Ar. Fehmi: Anlayış, kavrayışla ilgili olan. (TDK)

FEJZIU< Tur. *Feyzi* < Ar. Feyzi: Bollukla, bereketle ilgili. (TDK)

FEJZULLAHU< Tur. *Feyzullah* <Ar. Feyzullah: Allahın bereketi. (TDK)

FERHATI< Tur. *Ferhat* < Ar. Ferhat: Güçlüğünü bir yeri ele geçiren. (TDK)

FESATI<Tur. *Fesat*<Ar. fesâd **فساد**: Tabii halden çıkma, bozulma, bozukluk. (MBT. 2011 s. 960)

FINDIKU<Tur. *Fındık*<Far. funduk**فندق**: Kuzey yarım kürenin ılık ve serin bölgelerinde ve yurdumuzun Karadeniz bölgesinde yaygın olarak yetişen, kışın yapraklarını döken ve aynı isimdeki meyveyi veren ağaççık. (MBT. 2011 s. 968)

FISHEKU<Tur. *Fişek*<Far. fişân **فشان**: Tüfek, tabanca vb. hafif ateşli silahlara, atılmak için sürülen ve içinde barut bulunan bir kovan ile bu kovanın ucuna yerleştirilmiş mermiden oluşan cephane. (TDK. 2005, s. 706)

GARIBI<Tur. *Garip*<Ar. ğurbet – ğarâbet “vatanından uzak olmak; yabancı olmak”tan ğarib**غريب**: Kimsesiz, zavallı, biçâre (kimse). (MBT. 2011 s. 1016)

GAZI<Tur. *Gazi*<Ar. ğazv > ğazâ “cege gitmek”ten ğâzi **غازي**: Gazâ eden, İslâm dini ve vatan uğruna elde silâh düşmanla savaşan, gazâdan şehit olmadan dönen kimse. (MBT. 2011 s. 1027)

GAZIDEDE<Tur. *Gazi dede*<Ar. ğazv → GAZİ< Tr. Dede: Annenin babası, babanın babası. (TDE. 1991, s. 172)

GONXHA<Tur. *Gonca*<Far. ğunce – ğonce **غنچه**: Henüz açılmamış çiçek, tomurcuk. (MBT. 2011 s. 1079)

GOXHA<Tur. *Goca*< Tr. koca: Bir kadının evlenmiş olduğu erkek, eş, zevç. (TDK)

GRURI<Tur. *Guru*<Ar. ğurûr **غرور**: Kendini beğenme, büyüklük taslama, boş şeylerle övünme, benlik, enâniyet, kibir, azamet. (MBT. 2011 s. 1118)

GUVEN<Tur. *Güven*<Tr. Güven: Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat. (TDE. 1991, s. 306)

GJINALI<Tur. *Cinali*: Masallara ve bazı inançlara göre, göze görünmeyen, türlü biçimlere girebilen, iyilik de kötülük de yapabilen yaratık<Ar. cinn **جن**: İnsanlar tarafından görülmeyip çeşitli biçimlere girerek ancak kendileriyle ilgi kuranlara veya istedikleri kimselere göründüklerine ve olağanüstü sayılan bazı işleri yapacak güce sâhip bulduklarına inanılan gizli yaratıklara verilen isim. (MBT. 2011 s. 505) <Ar. Âli **علي**: → ALİ.

HABIBI<Tur. *Habib*<Ar. ħubb “sevmek”ten ħabib **حبيب**: Sevilen kimse, sevgili, dost. (MBT. 2011 s. 1148)

HABILI< Tur. *Habil* :habil. hz. adem’in oğullarından, kabil’in kardeşi, kabil tarafından öldürülmüştür. yeryüzünde ilk öldürülen kişidir

HACI<Tur. *Hacı*(*Hac* +*I*) <Ar.ħacc“hacceden kimse”den â’nın kısaltması, c’nin düşmesi ve sesli türemesiyle): Hac farızasını yerine getiren, hacca giden kimse. (MBT. 2011 s. 1151)

HAFIZI< *Tur. Hafız* <Ar.ḥifz“korumak”tan ḥāfiz حافظ: Koruyan, muhâfaza eden kimse. (MBT. 2011 s. 1158)

HAJATI< *Tur. Hayati* <Ar. ḥayât ve nispet eki -i ile ḥayâti حياتي: Hayatla ilgili. (MBT. 2011 s. 1239)

HAJDARAGA<*Tur. Haydar ağa*<Ar. ḥayder حيدر: Asıl anlamı “arslan” olan kelime Hazret-i Ali’ye lakap olmuş, onun yiğitlik ve cesâretinden dolayı “yiğit ve cesur” anlamında kullanılmıştır. (MBT. 2011 s. 1240) <Moğ. âkâ : → AĞA

HAJDARI<*Tur. Haydar* <Ar. ḥayder:→ HAYDAR

HAJREDINI<*Tur. Hayrettin*< Ar. Hayrettin: Dinin hayırlısı. (TDK)

HAJRI<*Tur. Hayri*<Ar.ḥayr>ḥayrî“hayırla ilgili”den ḥayriyye خيريه: Hayır ve iyilikle ilgili, uğurlu ve kutlu. (MBT. 2011 s. 1148)

HAKANI<*Tur. Hakan*<Far. Hākān خاقان: Türkler’de ve Moğollar’da hükümdarlara verilen unvan. (MBT. 2011 s. 1164)

HAKIKI<*Tur. Hakkı*<Ar. ḥaḳikat’in nispet eki -i almış şekli ḥaḳiḳi حقيقي: İnkâr edilemeyecek şekilde var olan, var olmuş bulunan, gerçek.(MBT. 2011 s. 1166)

HALA<*Tur. Hala*<Ar. ḥâlê “annenin kız kardeşi”den) [Eski metinlerde asıl mânâsıyla geçen hâlê kelimesi son dönemlerde ses değişikliğiyle birlikte anlam değişikliğine de uğramıştır]: Babanın kız kardeşi. (MBT. 2011 s. 1171)

HALACI<*Tur. Halacı (Hala+cı)*→ HALA

HALILI<*Tur. Halil*<Ar.ḥullet“dostluk”tan ḥalil خليل:Sâdık ve gerçek dost. (MBT. 2011 s. 1175)

HALIMI<*Tur. Halim*<Ar. ḥilm “yavaş ve yumuşak olmak”tan ḥalim حليم: Yumuşak huylu, yumuşak. (MBT. 2011 s. 1175)

HALITI<*Tur. Halit*<Ar. ḥalt “katmak ve karıştırmak”tan ḥaliṭ خليط: Bir arâzideki su ve yol hakları gibi haklarda ortak olan kimse. (MBT. 2011 s. 1176)

HALKA<*Tur. Halka*<Ar. ḥalaka حلقه: Bir yere tutunmak veya bir şeyi bir yere tutturmak için kullanılan mâden, tahta veya plastikten çember. (MBT. 2011 s. 1177)

HALLVAXHIU<*Tur. Helvacı (Helva+cı)*< Ar. ḥalvâ حلوا - حلوى: Helva yapan veya satan kimse.(MBT. 2011 s. 1257)

HAMITI<*Tur. Hamit*<Ar.ḥamd“övmek”ten ḥamid حميد: Övülmeye lâyık, methedilecek sıfatlara sâhip olan. (MBT. 2011 s. 1184)

HAMZA<*Tur. Hamza*< Ar. Hamza: Aslan, güçlü adam. (TDK)

HANI<*Tur. Hani*<ETÜ. kanı>ḥanı>hani: Nerede, ne oldu? (MBT. 2011 s. 1193)

HARAPI<*Tur. Harap*<Ar. ḥarâb خراب: Yıkık dökük, yıkılmaya yüz tutmuş, vîran. (MBT. 2011 s. 1198)

HARUNI<*Tur. Harun*<Ar. ḥurûnet “hayvanın inat edip ileri gitmemesi”nden ḥarûn حرون: İlerleyeceği yerde huysuzluk edip geri geri giden (at). (MBT. 2011 s. 1209)

HASANI<*Tur. Hasan*<Ar. Hasan: Güzel, İyi ve hayırlı iş. (TDK)

HASANAGA<*Tur. Hasan ağa*< Ar. Hasan:→ Hasan <Moğ.âkâ: → AĞA

HASHIM<*Tur. Haşim*< Ar. Haşim: Kıran, ezen, parçalayan. (TDK)

HATIBI<*Tur. Hatib*<Ar. ḥuṭbe“hitap etmek”ten ḥaṭib خطيب: Güzel söz söyleyen, hitâbet yeteneği olan kimse. (MBT. 2011 s. 1226)

HAV<*Tur. Hav*< Ar. hav < Kadife, çuha, yün vb.nin yüzeyindeki ince tüy. (TDK. 1988, s. 619)

HAVALE<*Tur. Havale*<Ar.ḥavâla حوالة: Bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma, ısmarlama, devretme. (TDK. 1988, s. 621)

HAXHI<*Tur. Hacı (Hac + I)*<Ar. ḥâcc “hacceden kimse”den â’nın kısalması, c’nin düşmesi ve sesli türemesiyle): Hac farızasını yerine getiren, hacca giden kimse. (MBT. 2011 s. 1151)

HAXHIHASANI<*Tur. Hacı Hasan*<Ar. ḥâcc: → Hacı<Ar.hâv: → HASAN

HAXHIHYENI<*Tur. Hacı Hüseyin*<Ar. ḥâcc:→ HACI< Ar. Hüseyin: Küçük sevgili. (TDK)

HAXHIMALI<*Tur. Hacı malı*<Ar. ḥâcc:→ HACI<Ar. mâl مال: Bir kimse veya kurumun mülkiyetinde bulunan, taşınır, taşınmaz her çeşit değerli ve gerekli şey, mülk, îrat, varlık, servet. (MBT. 2011 s. 1948)

HAZIRI<*Tur. Hazır*<Ar. ḥuzûr “hazır olmak, bir yerde bulunmak”tan ḥâzir حاضر: Bir işi yapmak için gerekli her türlü şeyini tamamlamış olan. (MBT. 2011 s. 1249)

HEQIMI<*Tur. Hekim*<Ar. ḥakim’den ḥakim: Mesleği hastalıkları teşhis ve tedâvi etmek olan kimse, tıp doktoru, tabip. (MBT. 2011 s. 1255)

HOXHA<*Tur. Hoca*< Fa. Hoca خواجه:→ HOCA

HYSENI<*Tur. Hüseyin*<Ar. Hüseyin →HÜSEYİN

İBRAHİM<*Tur. İbrahim*< İbr. ibrahim: İnananların, halkların babası. (TDK)

IDRİZİ< *Tur. İdris* < Ar. İdris: Meyvesi hoş kokulu, kerestesi güzel bir kiraz türü. (TDK)

IHSAN<Tur. *İhsan*<Ar. husn“güzel olmak”tan ihsânاحسان: Bağışlama, bağışta bulunma. (MBT. 2011 s. 1382)

ILJAZI<Tur. *İlyas*< İbr. İlyas: Kutsal kitaplarda adı geçen, yağmurlara hükmeden İsrail Peygamberi. (TDK)

IMAMI<Tur. *İmam*<Ar. imamامام:Cemâatle kılınan namazlarda en önde duran ve namaz kılınırken kendisine uyulan kimse. (MBT. 2011 s. 1414)

INXHIA<Tur. *inci*< ETÜ.yinçü: İstiridye cinsinden deniz hayvanlarının içinden çıkarılan ve süs eşyası olarak kullanılan küçük, yuvarlak, sert, sedefli tâne. (MBT. 2011 s. 1425)

ISAI<Tur. *İsa* < İbr. isa: Allahın yarlıgaması, mağfireti, Dört büyük Peygamberden Hristiyanlığın kurucusu, Türkiyede ve Batıda takvim başlangıcı sayılan peygamber. (TDK)

ISAK<Tur. *İshak*< İbr. İshak: Gülen, Kutsal kitaplarda adı geçen İbrani peygamberi. (TDK)

ISBASHI<Tur. *İş başı*< ETÜ. ış < iş başı:(Bir iş yerinde) Çalışma saati gelince işe başlama.(MBT. 2011 s. 1483)

ISLAMI<Tur. *İslam*<Ar. İslâm ve nispet eki -i ile İslâmi اسلامی: İslâm dîniyle ve İslâm dîninden olanlarla ilgili. (MBT. 2011 s. 1458)

ISMAILAGA<Tur. *İsmail ağa*< ibr. isma:il : Tanrı'yı işiten. (TDK)<Moğ. ākā: → AĞA

ISMAILI<Tur. *İsmail*<ibr. ismail :→ İSMAIL

ISMETI<Tur. *İsmat*<Ar.ışmet عصمت:Nâmuslu olma, ahlâk kurallarına uyma, nefsi nâmûsa dokunacak fuhuş vb. şeylerden uzak tutma, ırz temizliği, iffet. (MBT. 2011 s. 1458)

IZETI< Tur. İzzet < Ar. İzzet: Büyüklük, yücelik, ululuk. (TDK)

JAHA<Tur. *Yahya*< İbr. Yahya: Tanrı lütufkârdır anlamında bir söz. (TDK)

JAKA<Tur. *Yaka*<ETÜ. yaka“uç, sınır”, yak-mak “yakın olmak”tan : Giyeceklerin boynun etrafına gelen kısmı ve bu kısma eklenen türlü biçimdeki parka. (MBT. 2011 s. 3388)

JAKUPI<Tur. *Yakup*< Ar. Yakup: Erkek keklik. (TDK)

JANI<Tur. *Yani*<Ar. any“demek istemek”ten yani “يعني”demek istiyor: Demektir ki anlamına gelir. (MBT. 2011 s. 3405)

JASA<Tur. *Yasa*< ETÜ. yasa – yasağ – yasak “kânun; ferman, emir”: Devletin yetkili kurullarınca konan ve herkesin uyması gereken kural, kânun. (MBT. 2011 s. 3422)

JASHA<Tur. *Yaşa*<ETÜ.yaşa: Sağlıklı ol, varlığını sürdür, rahat bir yaşamın olsun anlamında kullanılan bir ad. (TDK)

JASHARI<Tur. *Yaşar*< Tr. Yaşar:Doğan çocuğun uzun ömürlü olması dileğiyle konulan bir ad. (TDK)

JASINI<Tur. *Yasin*<Ar.yâvesinharfleriyleYâsinيس: Kur’an’ın otuz altıncı sûresinin ismi. (MBT. 2011 s. 3423)

JEMINI<Tur. *Yetim*<Ar. yeminيمين: Allah’ı veya mukaddes bir varlığı şahit tutarak verilen söz, ant, kase. (MBT. 2011 s. 3448)

JESHILI<Tur. *Yeşil*< ETÜ.yaşıl< yâş“yeşillik” > yaş+ı+1 : Sarı ile mâvi arasında yer alan renk, yaprak rengi. (MBT. 2011 s. 3460)

JETISHI<Tur. *Yetiş*< Tr. Yetiş: Amacına ulaş, isteğine kavuş anlamında kullanılan bir ad. (TDK)

JOLLDASHI<Tur. *Yoldaş*< Tr. Yoldaş: Arkadaş, dost, yol arkadaşı. (TDK)

JORGANXHI<Tur. *Yorgancı*(Yorgan+cı)< ETÜ. yoğurkancı:Yorgan diken, yastık, yorgan, şilte vb. satan kimse. (MBT. 2011 s. 3423)

JUSUFI<Tur. *Yusuf*< İbr. Yusuf: İnleyen, ah eden. (TDK)

KABA<Tur. *Kaba*<ETÜ. kaba < kâpa: Hafif olduğu halde kalın veya hacmi büyük olan. (MBT. 2011 s. 1512)

KABILI<Tur. *Kabil*<Ar. kabîلقبيل: Kelime dilimizde “bu türlü, bu çeşit, bu cins, bunun gibi” anlamına gelen **Bu kabil, Bu kabilden** ve “o türlü” mânâsındaki**Kabilinden** şekillerinde kullanılır. (MBT. 2011 s. 1516)

KAÇAKU<Tur. *Kaçak*(Kaç+ak)< ETÜ. Kaç, Tr. kaçmak’tan **Kaç-a-k/-kaçak**. **Kaç** kökünden gelen **ak** takısıyla kaçak: Bir yerden, herhangi bir husustan, uyulması gereken yasal hükümlerden kaçmış olan (kimse) firârî.(TDE. 1991, s. 359)

KADARE<Tur. *Kadar*<Ar. qadr –kadar“miktar, bir şeyin ölçüsü”nden قدر: Bir şeyin, kıyaslandığı diğer bir şey ölçüsünde, derecesinde veya büyüklüğünde olduğunu anlatır. (MBT. 2011 s. 1527)

KADAIFCIU<Tur. *Kadayıfçı*(Kadayıf+cı)<Ar. kaţâif:Kadayıf yapan veya satan kimse. (MBT. 2011 s. 1523)

KADI<Tur. *Kadı*<Ar.kağâ “hükmetmek”ten kaği قاضى: İslâm hukukuyla yönetilen devletlerde halk arasında çıkan anlaşmazlıkları, her türlü dâvâyı halletmek üzere devlet tarafından tâyin edilen memur. (MBT. 2011 s. 1525)

KADIJA<Tur. *Kadı*< Ar. kađâ: →KADI

KADIRI<Tur. *Kadir*<Ar. kağr قدر: Değer, kıymet. (MBT. 2011 s. 1527)

KADISI<Tur. *Kadı* (Kadı+sı)<Ar. kağâ: →KADI

KAJA<Tur. *Kaya*<ETÜ. Kaya: Sert ve iri taş kütleli. (MBT. 2011 s. 1635)

KAJMAKU<Tur. *Kaymak*< ETÜ. kayak: Sütün, hafif ateşte karıştırılarak pişirilmesi ve çok hafif ateşte bekletilmesi sonunda elde edilen koyu ve yağlı öz kısmı. (MBT. 2011 s. 1641)

KALAJ<Tur. *Kalay*<Tr. kalmak'tan kal-a-y/kalay: Bilinen ak boyalı maden.(TDE. 1991, s. 364)

KALE<Tur. *Kale*<Ar. qala'dan:Eskiden düşmana karşı koymak ve güvenliği sağlamak için savunulması gereken önemli noktalara yapılan yüksek, kalın duvarlı, burçlu, mazgalı, sağlam ve kuvvetli yapı, kermen, germen. (MBT. 2011 s. 1546)

KALEMI<Tur. *Kalem*<Ar. qalam قلم: Yazı yazmaya mahsus, genellikle çubuk biçiminde âlet. (MBT. 2011 s. 1547)

KALENDERI< Tur. Kalender <Far.qalender قنندر: Dünya malına önem vermeyen, müsâmahakâr, yumuşak huylu, alçak gönüllü, olur olmaz şeyin üstünde durmayan kimse. (MBT. 2011 s. 1549)

KAMBERI<Tur. *Kanber*< Ar. Kanber قنبر:Her işin içinde, her toplantıda bulunmak merâkında olanlar için sitem ve şaka yollu söylenen **Kambersiz düğün olmaz**deyiminde geçer. (MBT. 2011 s. 1561)

KANDILI<Tur. *Kandil*<Ar. kindil قندیل:Sıvı hâlindeki yağa batırılmış bir fitilin yanması sûretiyle ışık veren aydınlatma âleti. (MBT. 2011 s. 1571)

KAPALI<Tur. *Kapalı*< ETÜ.kapaklı/kapağılı: Kapanmış olan, açılmamış,açıkkarşıtı. (NŞN)

KARA<Tur. *Kara*< ETÜ.kara:Kömür renginde olan rengin adı. (MBT. 2011 s. 1587)

KARABASHI<Tur. *Karabaş*< Tr. Karabaş: Hiç evlenmemiş erkek, bekâr. (TDK)

KARABINA<Tur. *Kara bina*<ETÜ. kara:→Kara <Ar. binâ بناء: Barınmak veya belli bir maksat için kullanılmak üzere yapılmış her türlü mimârî eser, yapı. (MBT. 2011 s. 379)

KARABOJA<Tur. *Kara boya*<ETÜ. kara: → KARA <ETÜ.boduğ < bodu-mak“boyamak”, d ~ y gelişimi ve u ~ aedeğişimiyleboya: Üzerine sürüldüğü, içine katıldığı şeye renk veren ve bu maksatla kullanılan mâdenî, bitkisel veya sentetik madde. (MBT. 2011 s. 413)

KARAKASHI<Tur. *Kara kaş*< Tr. Karakaş: Gür ve kara kaşları olan kimse. (TDK)

KARAMANI<Tur. *Karaman*< Tr. Karaman: Esmer, kara yağız insan. (TDK)

KARAXHA<Tur. *Karaca*<KTü. karaca : Bir tür geyik. (NŞN)

KARMA<Tur. *Karma*<ETÜ. Karmak: Karmak işi. (MBT. 2011 s. 1606)

KARPUZI<Tur. *Karpuz*<Far. ħarbut - ħarbûze: Kabakgiller familyasından, sürünge gövdeli bir yıllık bitki. (MBT. 2011 s. 1608)

KASAPI<Tur. *Kasap* <Ar.kaşb“kesmek”ten kaşşâb: Koyun, kuzu, sığır, dana gibi eti yenecek dört ayaklı hayvanları kesen veya kesilmiş hayvanları parçalayarak satan kimse. (MBT. 2011 s. 1614)

KATI<Tur. *Katı*<ETÜ. Kat: Üstüne koymak, eklemek, katmak. (NŞN)

KATRANI<Tur. *Katran*<Ar. kaṭrân قطران: Odun, petrol vb.nin damıtılmasından elde edilen, koyu, yapışkan, rengi kahverengi ile siyah arasında değişen, keskin is kokulu, suda erimediği için sürüldüğü yeri suya ve rutûbete karşı koruyan ve birçok organik maddenin îmalinde kullanılan madde. (MBT. 2011 s. 413)

KAZA<Tur. *Kaza*<Ar.kaḏâ قضاء: Kimsenin kastı olmadan ortaya çıkan, zarara veya can kaybına sebep olabilen hâdise. (MBT. 2011 s. 1644)

KAZANI<Tur. *Kazan*<ETÜ. kazğan“sel sularının yardığı yer” < kaz-ğan; “kazan” anlamını daha sonra kazanmıştır: İçinde çok miktarda yemek pişirilen veya bir şey kaynatılan büyük ve derin kap. (MBT. 2011 s. 1644)

KAZANXHI<Tur. *Kazancı (Kazan+cı)*< ETÜ. Kazancı: Kazan yapan, tâmir eden veya satan kimse. (MBT. 2011 s. 1645)

KEÇİ<Tur. *Keçi*<Orta Türkçe'den beri kullanılır; keçileri çağırarak için söylenenkeç keç sözünden geldiğı ileri sürülmektedir; Eski Türkçe'de kullanılaneçkü ve eçki ile bu kelime arasında bir ilişki yoktur: Geviş getirenlerden, eti, sütü, derisi ve pöstekisi için yetiştirilen, çenesinde sakalı bulunan, bitkilere çok zararlı, evcil memeli hayvan. (MBT. 2011 s. 1650)

KENDİ<Tur. *Kendi*< ETÜ.kendü< kentü: Kişinin öz varlığı, zâtı, bugün daha çok iyelik ekleriyle birlikte kullanılır; Kendim, kendin, kendisi, kendimiz, kendiniz, kendileri.(MBT. 2011 s. 1664)

KEQI<Tur. *Keçi*< OTü. Keç: →KEÇİ

KINA<Tur. *Kına*<Ar. ħinnâ: Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen ve saç, tırnak ve elleri turuncu bir renge boyamakta kullanılan toz. (MBT. 2011 s. 1696)

KITA<Tur. *Kita*<Ar. kıṭā قِطَاع: Kesme, kesilmiş parka. (MBT. 2011 s. 1714)

KOCA<Tur. *Koca*<ETÜ. koca:Ölçüleri emsâlinde çok daha büyük olan, büyük, geniş ve iri. (MBT. 2011 s. 1742)

KALLFA<Tur. *Kalfa*<Ar. ħalife: Bir zanâatta derecesi çırakla usta arasında olan kimse. (MBT. 2011 s. 1549)

KAPLLANI<Tur. *Kaplan*< Tr. Kaplan: Kedigillerden, enine siyah çizgili, koyu sarı postu olan çevik ve yırtıcı hayvan. (TDK)

KOLAJ<Tur. *Kolay*< ETÜ.kol'dan kol+ay : Zahmetsizce, sıkıntı çekmeden yapılan, güçlüğü olmayan (iş). (MBT. 2011 s. 1751)

KOMSHIA<Tur. *Komşu*<ETÜ.konşu – koşnu; konuş-mak “birlikte yakın yerlere konmak, yerleşmek”ten konuş-ı > konşu > koñşı > koñşu > komşu: Evleri birbirine yakın veya bitişik olan kimselerin birbirlerine göre aldıkları ad.(MBT. 2011 s. 1758)

KORKUTI<Tur. *Korkut*< Tr. Korkut: Büyük dolu tanesi. (TDK)

KOVACI< Tur. Kovacı (Kova+cı) <ETÜ. kofa – koffa < kōga: Kova satan kimse. (MBT. 2011 s. 1777)

KOXHA<Tur. *Koca*< ETÜ. koca: → KOCA

KURUTI<Tur. *Kurut*< ETÜ. kurut < kuru-mak: Kurutulmuş süt ürünü, kurutulmuş süzme yoğurt, kaynatılıp suyu alınan ayran kurusu, keş. (MBT. 2011 s. 1826)

KUBATI< Tur. Kubat < Tr. Kubat: Kaba, şişman, biçimsiz. (TDK)

KULE<Tur. *Kule*<Ar. kulle: Dört köşe, çok köşeli veya yuvarlak yüksek binâ. (MBT. 2011 s. 1807)

KUMBARA<Tur. *Kumbara*<Far.ḥumbara:Para biriktirmeye yarayan, mâden, toprak veya plastikten delikli küçük kap. (MBT. 2011 s. 1811)

KUMI<Tur. *Kum*<ETÜ. Kum: Silisli kütlelerin, bâzı kaya ve mâden parçalarının tabii tesirlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tâneçikler ve bunlardan oluşan kütle. (MBT. 2011 s. 1810)

KURTI<Tur. *Kurt*<ETÜ. kürt: Uzun ve yumuşak gövdeli, omurgasız, bacaksız, ayaksız veya çok ilkel ayaklı, sürünerek hareket eden küçük hayvan. (MBT. 2011 s. 1820)

KUSHI<Tur. *Kuş*<ETÜ. Kuş: Yumurtlayan omurgalılardan gagalı, iki ayaklı, iki kanatlı, vücûdu tüylerle kaplı, uçucu hayvanların ortak adı. (MBT. 2011 s. 1828)

KURUNI<Tur. *Kurun*<Ar. karn'ın çoğul şekli kūrūn قرون: Yüzyıllar, çağlar. (MBT. 2011 s. 1826)

LALA<Tur. *Lala*<Far. lâlâ: Eskiden büyük âilelerde bir çocuğun bakımı, eğitim ve terbiyesiyle meşgul olan erkek terbiyecisi. (MBT. 2011 s. 1869)

LATIFI<Tur. *Latif*<Ar. luṭf- leṭâfet'tenلطيف: Zevk ve ruh okşayıcı ince bir güzelliğe sâhip olan, hoş, nâzik, yumuşak. (MBT. 2011 s. 1875)

LEVENDI<Tur. *Levent*<Far. Lavand: Boylu boslu yakışıklı kimse. (NŞN)

LIMONI<Tur. *Limon*<Far. limûn – Ar. leymûn ليمون:Turunçgillerden, sıcak ülkelerde yetişen ve aynı isimdeki meyveyi veren, kerestesi makbul ağaç. (MBT. 2011 s. 1895)

LUTFI<Tur. *Lütfi*< Ar. Lütfi: İyilik ve güzellikle ilgili. (TDK)

MAÇKA< Tur. Maçka <bilinmiyor :Kedi yavrusu.

MAHMUT<Tur. *Mahmut*<Ar.ḥamd“övmek”ten maḥmūd محمود: Övülmüş methedilmiş, methe ve övgüye değer. (MBT. 2011 s. 1931)

MAJA<Tur. *Maya*<Far. mâye مایه: Hamur, yoğurt, peynir, şıra, boza gibi yiyecek ve içeceklerin mayalanıp istenilen kıvâma gelmesini sağlayan bakteri, enzim gibi maddeler, ferment. (MBT. 2011 s. 1985)

MAKSUDI<Tur. *Maksut*Ar.kaşd“yönelmek, niyet etmek”ten maḥşūd مقصود : Söylenilmek, belirtilmek istenilen, kastedilen. (MBT. 2011 s. 1946)

MAKSUTI<Tur. *Maksut*< Ar. maḥşūd: → MAKSUT

MALASI<Tur. *Mala*<Far. mâle: Sıvacıların veya duvarcıların harç sürme ve düzeltmede kullandıkları, yassı, çoğu üçgen biçiminde, tahta saplı demirden âlet, sürgü. (MBT. 2011 s. 1945)

MALCI<Tur. *Malcı* (Mal+cı)<Ar. māl مال:→Mal < Malcı: Mal alıp satan kimse.

MALIQI<Tur. *Malik*<Ar. mâlikمالك: Bir şeye sâhip olan (kimse). (MBT. 2011 s. 1950)

MANA<Tur. *Mana*<Ar.any“kastetmek”ten ma'nâ معنی-معنا: Kelime, söz, hareket, davranış vb.nin ifâde ettiği şey, anlatılmak istenen veya onlardan anlaşılan şey, anlam, medlûl, mefhum. (MBT. 2011 s. 1954)

MASHA<Tur. *Maşa* <Far. mâşe ماشه: Ateş karıştırmaya, ateş veya kızgın şeyleri tutmaya yarayan, baş tarafından bitişik, açılır kapanır iki kollu mâdenî âlet. (MBT. 2011 s. 1977)

MAXHUNI<Tur. *Macun*<Ar.acn“hamur kıvâmına getirmek, yoğurmak”tan macûn معجون: Hamur kıvamında olan şey. (MBT. 2011 s. 1911)

MAZI<Tur. *Mazi*<Ar.muẓî“geçmek”tenmâzî ماضى: Geçmiş, geride kalmış, yaşanıp bitmiş. (MBT. 2011 s. 1989)

MEHMET<Tur. *Mehmet*< Tr. Memet: Övülmüş, Muhammed isminin türkçesi. (TDK)

MEJDANI<Tur. *Meydan*<Ar.maydân میدان:Üzerinde binâ vb. şeyler bulunmayan düz, açık ve geniş yer, açıklık, alan, sâha. (MBT. 2011 s. 2079)

MELEQI<Tur. *Melek*<Ar. melek<İbrânîce. melāk “elçi, haberci ملك: Gözle görülüp elle tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı bulunmayan, sâdece Allah'a itâat etmek ve dâima hayra vâsita olmak üzere yaratılmış olan sayısız nûrânî varlıklardan her biri. (MBT. 2011 s. 2018)

MEMELI< *Tur. Memeli (meme+li)*< Lat. Mamma (göğüs, meme)dan meme: Memesi olan. (TDE. 1991, s. 479)

MEMO< *Tur. Memo*< Tr. Mehmet: Mehmet adının halk dilinde bozulmuş biçimi. (TDK)

MERA< *Tur. Mera*< Ar. ray “hayvanı otlatmak”tan merâ *مرعى*: Hayvan otlatılan yer, otlak, çayırılık. (MBT. 2011 s. 2034)

MERAKU< *Tur. Merak*< Ar. marāḳḳ *مراق*: Bir şeyin özünü, esâsını anlama, kavrama isteği, öğrenme arzusu. (MBT. 2011 s. 2035)

METE< *Tur. Mete*< Tr. Mete: Büyük Türk-Hun İmparatoru. (TDK)

MINE< *Tur. Mine*< Far. minâ *مینا*: Altın, gümüş vb. mâdenlerden yapılmış eşyâ üzerine vurulan yeşil, lâcivert ya da gök mâvisi renginde şeffaf veya donuk cama benzeyen sır tabakası, mînâ. (MBT. 2011 s. 2105)

MISIRI< *Tur. Mısır*< Ar. mişr *مصر*: Bir tarım bitkisi ve taneli ürünü. (TDK)

MOLLA< *Tur. Molla*< Ar. mevlâ “efendi” denmülâ > molla: Osmanlı devlet teşkilâtında mevleviyet sâhibi bulunan, Mekke, Medîne, Bursa, Edirne, Filibe gibi büyük vilâyetlerden birinin kadısı olan kimse, büyük kadı. (MBT. 2011 s. 2119)

MUHARREMI< *Tur. Muharrem*< Ar. taḥrim “yasaklamak, haram kılmak”tan muḥarrem *محرم*: İslâm dîninde kesin olarak yasaklanmış, haram edilmiş (şey). (MBT. 2011 s. 2147)

MUHAXHIRI< *Tur. Muhacir*< Ar. muḥâceret “ülkesinden göç etmek”ten muḥâcir *مهاجر*: Yerinden yurdundan ayrılıp başka bir ülkeye yerleşmek için giden, göç eden kimse, göçmen. (MBT. 2011 s. 2141)

MURATI< *Tur. Murat*< Ar. irâde “dilemek, istemek, seçmek”ten murâd *مراد*: Erişilmek istenen, olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey, istek, dilek, amaç. (MBT. 2011 s. 2173)

MUSA< *Tur. Musa*< Ar. işâ “vasiyet etmek, vasî tâyin etmek”ten müṣâ *موصى*: Vasiyet edilen, vasiyet olunan. (MBT. 2011 s. 2175)

MUSTAFA< *Tur. Mustafa*< Ar. iştifâ “seçmek, tercih etmek”ten muştafâ *مصطفى*: Maddî mânevî yönden artırılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temiz, en iyisi ve en hâlisi olarak seçilmiş (kimse). (MBT. 2011 s. 2181)

MYFTIU< *Tur. Müfit*< Ar. ifâde “kazandırmak, faydalandırmak; anlatmak”tan muḥfid *مفيد*: Fayda veren, yarar sağlayan, faydalı, yararlı. (MBT. 2011 s. 2217)

MYSLYMI< *Tur. Müslim*< Ar. islâm “boyun eğmek, barış yapmak”tan muslim *مسلم*: İslâm dininde olan, Müslüman. (MBT. 2011 s. 2261)

NACI< *Tur. Naci*< Ar. necât “kurtulmak”tan nâci *ناجى*: Selâmete ermiş, kurtulmuş. (MBT. 2011 s. 2314)

NAFIZI< *Tur. Nafiz*< Ar. nufûz “içine girmek”ten nâfiz *نافذ*: Bir şeyin bir tarafından girip içine işleyerek öbür tarafından çıkan. (MBT. 2011 s. 2312)

NAILI< *Tur. Nail*< Ar. neyl “isteğine erişmek”ten nâil *نايل*: İsteddiği şeye erişen, arzu ettiğini ele geçiren, murâdına eren. (MBT. 2011 s. 2317)

NAIMI< *Tur. Naim*< Ar. nimet “yaşayışı rahat ve müreffeh olmak”tan naim *نعيم*: Nimete eren kimse. (MBT. 2011 s. 2317)

NAIPI< *Tur. Naip*< Ar. nevb “birinin yerine geçmek”ten nâib *نايب*: Bir makâmın sorumluluğunu asıl sâhibi yerine geçici bir zaman için yüklenen, ona vekâlet eden kimse, vekil. (MBT. 2011 s. 2318)

NANE< *Tur. Nane*< Ar. nana: Ballıbabagillerden, beyaz, pembe ve morumsu çiçekli, sapsız ve tüylü yapraklı, ıtır, hazmı kolaylaştırıcı, spazm kesici, uyarıcı hassaları sebebiyle eczâcılık ve itiryatçılıkta kullanılan otsu bitki. (MBT. 2011 s. 2329)

NASHI< *Tur. Naş*< Ar. naş *ناش*: Ölmüş kimsenin vücûdu, ölü, ceset. (MBT. 2011 s. 2336)

NAZANI< *Tur. Nazan*< Far. nâziden “nazlanmak”tan nâzân *نازان*: Nazlanan, nazlı. (MBT. 2011 s. 2339)

NAZARI< *Tur. Nazar*< Ar. naẓar *نظر*: Bakış, bakma, göz atma. (MBT. 2011 s. 2339)

NAZLLI< *Tur. Nazlı (Naz+lı)*< Far. nâz’ dan nazlı: Kendini beğendirmek amacıyla işveli bir tavır takınan, edâlı, cilveli. (MBT. 2011 s. 2343)

NEBI< *Tur. Nebi*< Ar. neb “haber vermek”ten nebi *نبي*: Tanrı buyruğunu kullara bildiren kimse, peygamber. (MBT. 2011 s. 2348)

NEVRUZI< *Tur. Nevruz*< Far. nev “yeni” ve rûz “gün” ile nev-rûz *نوروز*: Eski takvimlere göre güneşin Koç burcuna girdiği, gece ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart günü. (MBT. 2011 s. 2371)

NEXHIPI< *Tur. Necip*< Ar. necâbet “soylu olmak”tan necib *نجيب*: soylu, asil. (MBT. 2011 s. 2349)

NISHANI< *Tur. Nişan*< Far. nişân *نشان*: İşâret, belirti, iz, alâmet. (MBT. 2011 s. 2385)

NUHU< *Tur. Nuh*< Ar. Nuh *نوح*: Ağlama, İnanişâ göre, üçüncü peygamber olup tufanda bütün canlılardan birer çift alarak bir gemide kurtulmuştur. (TDK)

NUMANI<Tur. *Numan*< Ar. Ar. numān نومان: Gelincik çiçeği. (MBT. 2011 s. 2394)

NURI<Tur. *Nuri*< Ar. Nuri: Işıklı, aydınlık. (TDK)

ODOBASHI<Tur. *Odabaşı* (*oda+başı*)<ETÜ. otâğbaşı: Bir handa odalardan sorumlu olan kimse. (MBT. 2011 s. 2394)

OGRENI<Tur. *Öğreni*< ETÜ. öğrenmek: Alışmak, ayak uydurmak, evcilleşmek. (NŞN)

OMERI<Tur. *Ömer*< Ar.ömer: Yaşama, yaşayış, hayat, canlılık.(TDK)

OMURI<Tur. *Ömür*<Ar. umr > ömr: عمر: Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat. (MBT. 2011 s. 2457)

ORHANI<Tur. *Orhan*< Tr. Orhan: Şehrin yöneticisi, hâkimi. (TDK)

ORMANI<Tur. *Orman*<Tr. or (yer, oturlan yer, durulan yer) ile man'dan orman: ağaç bulunan yer, ağaç yetiştirilen yer. (TDE. 1991, s. 306)

ORUCI<Tur. *Oruç*<Far. Rûze> urûze> uruç > oruç: İslâm dîninin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibâdet. (MBT. 2011 s. 2433)

OSMAN<Tur. *Osman*< Ar.Osmân: Bir tür kuş veya ejderha. (TDK)

OSMANAGA<Tur. *Osman ağa*< Ar. Osmân: → OSMAN<Moğ. âkâ: → AĞA

OZAJ<Tur. *Özay*<Tr. Özay: Özü ay gibi temiz, parlak, aydınlık olan kimse. (TDK)

PAMBUKU<Tur. *Pamuk*<OFa. pambak/pambuk: ipek böceği veya pamuk kozası. (NŞN)

PARLLAKU<Tur. *Parlak*<Tr. Parlağ: Parlayan, ışıldayan.(TDK)

PASHA<Tur. *Paşa*< Tr. beşe: (Türkmen ağızlarında büyük kardeş)den paşa. (TDE. 1991, s. 479)

PAZARI<Tur. *Pazar*<Far. bāzār: Birçok satıcının bir arada bulunduğu alış veriş yeri. (MBT. 2011 s. 2507)

PAZI<Tur. *Pazı*<Far. pāzi: Ispanakgillerden, A ve C vitaminleri bakımından zengin, yaprakları sebze olarak yenen, iki yıllık otsu bitki, yabânî pancar, yaban pancarı. (MBT. 2011 s. 2508)

PEJMAN<Tur. *Peyman*<Far. peymān پیمان: Ant, yemin. (MBT. 2011 s. 2533)

PEKMEZI<Tur. *Pekmez*< OTü. bekmes >pekmes: Üzüm, dut vb. meyvelerin koyuca bir kıvâma gelinceye kadar kaynatılmasından elde edilen tatlı sıvı. (MBT. 2011 s. 2511)

PELTEKU<Tur. *Peltek*< ETÜ. beltek> peltek: V, s, z gibi bâzı sesleri çıkaklarını değiştirerek dil ucuyla basık olarak söyleyen, gerektiği gibi telaffuz edemeyen (kimse). (MBT. 2011 s. 2512)

PERI<Tur. *Peri*<Far. peri پری: Tabiat üstü bir güce sâhip bulunduğuna inanılan cin tâifesinin çok alımlı ve çok güzel olanlarına verilen isim. (MBT. 2011 s. 2521)

PIÇI<Tur. *Piç*<Far. beççe > beçe “çocuk, yavru”dan veya beççe-i kü “sokakta bulunmuş çocuk”tan piçiko > piç: Nikâhsız bir anne babadan olma çocuk, gayrimeşrû çocuk, veledizinâ, göbel, kopil. (MBT. 2011 s. 2536)

PILAVI<Tur. *Pilav*<Fars. pelāv - pilāv: Pirinçten yapılan meşhur yemek. (MBT. 2011 s. 2538)

PINARI<Tur. *Pınar*<OTü.mungar > binary: Yerden kaynarak çıkan su, kaynarca. (MBT. 2011 s. 2534)

QADHIMI<Tur. *Kâzım*<Ar. kezīm“hapsetmek, tutmak”tan kâzīm كازم: Öfkesini yenen (kimse).(MBT. 2011 s. 1647)

QAMILI<Tur. *Kâmil*<Ar. kemāl “tam olmak, olgun olmak”tan kâmil كامل: Noksansız, tam, bütün. (MBT. 2011 s. 1563)

QATIA<Tur. *Çatı*<TTü. Çatı:Evin çatısı. (NŞN)

QATIPI<Tur. *Kâtip*<Ar. ketb - kitâbet“yazmak”tan kâtib كاتب: Bir resmî dâirede, bir kurumda veya bir kişinin yanında yazı yazmakla görevli kimse, yazar, yazıcı. (MBT. 2011 s. 1626)

QAZIMI<Tur. *Kazım*<Ar. kezīm“hapsetmek, tutmak”tan kâzīm كازم: Öfkesini yenen (kimse). (MBT. 2011 s. 1647)

QELESHI<Tur. *Keleş*<Ar. kelec: Güzel, yakışıklı (kimse). (MBT. 2011 s. 1657)

QEMALI<Tur. *Kemâl*< Ar. kamāl كمال: En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk. (MBT. 2011 s. 1656)

QERIMI<Tur. *Kerim*<Ar. kerem “cömert olmak, şerefli olmak”tan kerim كريم:Kerem sâhibi (kimse), cömert, âlicenap. (MBT. 2011 s. 1672)

QIFTI<Tur. *Çift*<Far. cuft جفت: İki, tek olmayan. (MBT. 2011 s. 590)

QIRA<Tur. *Kira*<Ar. kirā كراء-كرا: Bir şeyin, bir mülkün belli bir ücret karşılığında bir süre için başka birine verilmesi, icar. (MBT. 2011 s. 1733)

RAHMANI<Tur. *Rahman*<Ar. rahmet“acımak, esirgemek, bağışlamak”tan rahmān رحمن-رحمان: Kâfir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nîmet veren” anlamında esmâ-i hüsnâdan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır. (MBT. 2011 s. 2582)

RAKIPI<Tur. *Rakip*<Ar. rekâbet“gözetmek, beklemek”ten rakīb رقيب: Aynı şeyi elde etmek isteyenlerden, aynı amaca varmak için uğraşanlardan her biri. (MBT. 2011 s. 2585)

RAMAZAN<Tur. *Ramazān*<Ar. ramāz“şiddetli sıcak olmak, yakmak”tan ramāzān رمضان: Arabî ayların şâban ve şevval arasında kalan ve devâmı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı. (MBT. 2011 s. 2586)

RAUFI<Tur. *Rauf*<Ar. refet “esirgemek, merhamet etmek”ten raûf روف: Çok esirgeyen, pek merhametli. (MBT. 2011 s. 2591)

RESHITI<Tur. *Reşit*<Ar. ruşd “doğru yola girmek; ergin olmak”tan reşid رشيد: Doğru yolu bulan, doğru yoldan giden, doğru düşünen, doğruyu ayırt edecek seviyede olan (kimse). (MBT. 2011 s. 2611)

RESULI<Tur. *Resul*<Ar. risâlet “mektup veya elçi göndermek”ten resûl رسول: Peygamber, nebî. (MBT. 2011 s. 2610)

REXHEPI<Tur. *Recep*<Ar. receb رجب: Arabî ayların cemâziyelâhir ile şâban arasında kalan yedincisi, üç ayların ilki. (MBT. 2011 s. 2595)

RIZA<Tur. *Rıza*<Ar. riżâ رضاء: Hoşnut ve memnun olma durumu, hoşnutluk, memnunluk. (MBT. 2011 s. 2618)

RUSTEMI<Tur. *Rüstem*<Far. Rüstem: Yiğit, kahraman. (TDK)

SABRI<Tur. *Sabri*<Ar. şabr صبر: Sabırlı, sabreden. (TDK)

SADE<Tur. *Sade*<Far. sâde سادة: Süsü olmayan, üzerinde süsleme bulunmayan, yalın. (MBT. 2011 s. 2657)

SADIKU<Tur. *Sadık*<Ar. sidk “doğru sözlü olmak”tan şâdik صادق: Dostluğunda samîmî ve vefâlı olan, dostluk bağlarının gerektirdiği vefâyı gösteren, sadâkatlı (kimse). (MBT. 2011 s. 2658)

SAHATCI<Tur. *Saatçi*(saat+çi)<Ar. sâat +ci: Saat satan veya saat tâmiriyle uğraşan kimse. (MBT. 2011 s. 2647)

SALAVATI<Tur. *Salavat*<Ar. şalât’ın çoğul eki -ât almış şekli şalavât صلوات: Namazlar, salâtlar. (MBT. 2011 s. 2688)

SALI<Tur. *Salı*<Ar. yevmü sâlis: Pazartesi ile çarşamba arasındaki günün adı, haftanın üçüncü günü. (MBT. 2011 s. 2689)

SALIHİ<Tur. *Salih*<Ar. şalâh “iyi, yaraşır, uygun olmak”tan şâlih صالح: Elverişli, uygun, yarar. (MBT. 2011 s. 2691)

SANA<Tur. *Sana*<ETÜ. Sen: Tekil ikinci şahsı gösterir. (MBT. 2011 s. 2763)

SANXHAKU<Tur. *Sancak*<ETÜ. sânc-mak “saplamak”tan sanç-ğak > sanç-ak > sancak: Bir devletin, bir askerî birliğin şeref ve gurûrunu temsil eden, kenarları saçaklı, üzerinde çeşitli şekiller ve işlenmiş yazılar bulunan, yere dikilecek şekilde yapılmış gönderli bayrak. (MBT. 2011 s. 2701)

SAZANI<Tur. *Sazan*<Tr. sazan: Daha çok kıyıları sazlı göl vb. durgun sularda yaşayan ve başında dört bıyığı olan kemikli bir tatlı su balığı. (MBT. 2011 s. 2732)

SEFA<Tur. *Sefa*<Ar. safâ صفاء: Gönül şenliği, rahat, huzur, kedersizlik. (MBT. 2011 s. 2661)

SEFERİ<Tur. *Sefer*<Ar. safar سفر: Yolculuk, seyahat. (MBT. 2011 s. 2743)

SELAMI<Tur. *Selami*< Ar. Salami: İyilik, barış ve rahatlıkla ilgili. (TDK)

SELİM<Tur. *Selim*<Ar. selâmet “kurtulmak, sağlam olmak”tan selim سليم: Maddî ve mânevî kusûru, noksanı olmayan, sağlam, doğru. (MBT. 2011 s. 2756)

SELMANI<Tur. *Selman*< Ar. Selman: Barış içinde bulunma, huzur, erinç. (TDK)

SEMA<Tur. *Sema*< Ar. samâ سماء: Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü. (MBT. 2011 s. 2758)

SENA<Tur. *Sena*< Ar. senâ شاء: Şimşek parıltısı. (MBT. 2011 s. 2764)

SERDARI<Tur. *Serdar*<Far. ser “baş” ve dâr “tutan” ile ser-dâr سردار: Kumandan, başkumandan. (MBT. 2011 s. 2775)

SERHATI<Tur. *Serhat*<Far. ser “baş” ve Ar. hadd “sınır” ile ser-had سرحد: sınır boyu, hudut. (MBT. 2011 s. 2779)

SILA<Tur. *Sıla*<Ar. vaşl “ulaşmak”tan şila صلة: Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma, kavuşma, doğup büyüdüğü yerleri ve yakınlarını ziyaret etme. (MBT. 2011 s. 2813)

SINANI<Tur. *Sinan*<Ar. sinân سنان: Kargı, süngü, ok vb. savaş âletlerinin keskin ve sivri ucu, ok temreni, mızrak. (MBT. 2011 s. 2837)

SOFRA<Tur. *Sofra*<Ar. sufre: Üzerine yiyecekler, içecekler, tabak, kaşık, çatal vb. konularak çevresine oturulup yemek yenilecek şekilde düzenlenmiş masa, sini, yaygı. (MBT. 2011 s. 2855)

SOJLI<Tur. *Soylu*<Tr. Soylu: İyi tanınmış, köklü bir aileden gelen kimse. (TDK)

SUBASHI<Tur. *Subaşı*<ETÜ. sü “asker”den sü başı, ses uyumuyla su başı: Şehirlerde kadınların emrinde bulunan, güvenlik ve belediye işleriyle görevli zâbita memurlarının başı. (MBT. 2011 s. 2887)

SULEJMANI<Tur. *Süleyman*<İbr. Süleyman: Huzur, sükûn. (TDK)

SHABANAGA<Tur. *Şaban ağa*< Ar. Şabân: →ŞABAN<Moğ. akâ: →AĞA

SHABANI<Tur. *Şaban*< Ar. Şabân: →ŞABAN

SHAHINI<Tur. *Şahin*<Far. şâhin - şâhin شاهين: 55 - 60 santim boyunda, kanatları ve kuyruğu geniş, tüyleri benekli ve çizgili, yaygın olarak yaşayan, pek çok türü bulunan, doğana benzer yırtıcı avcı kuş. (MBT. 2011 s. 2935)

SHAKA<Tur. *Şaka*<Ar. şakā **شقاء**: Güldürmek, eğlendirmek amacıyla karşısındakini kırmadan yapılan hareket veya söylenen söz, latife. (NŞN)

SHAQİRİ<Tur. *Şakir*<Ar. şukr “nîmet ve ihsan vereni övmek”ten şâkir **شاکر**: Şükreden kimse, şükredici. (MBT. 2011 s. 2940)

SHANI<Tur. *Şan*<Ar. şen “hal, durum; rütbe; tabiat”tan şân **شان**: İyi bir nitelikle tanınmış olma durumu, ün, şöhrat, itibar. (MBT. 2011 s. 2944)

SHEHU<Tur. *Şeyh*<Ar. şeyh: →ŞEYH

SHEMSİ<Tur. *Şemsi*<Ar. şems “güneş” ve nispet eki -i ile şemsi **شمسى**: Güneşle ilgili. (MBT. 2011 s. 2944)

SHENAJ<Tur. *Şenay*<Tr. Şenay: Canlı, neşeli kimse.(TDK)

SHEQERİ<Tur. *Şeker*<Far. şeker **شکر**:Şeker kamışı, şeker pancarı vb. bitkilerin öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billûrlar hâlinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim. (MBT. 2011 s. 2966)

SHERİFİ<Tur. *Şerif*<Ar. şeref “mertebesi yüce olmak”tan şerif **شريف**: Şerefli, kutsal, mübârek. (MBT. 2011 s. 2977)

SHKİRA<Tur. *Şikar*<Ar. şukr “nîmet ve ihsan vereni övmek”ten şâkir **شاکر**: Şükreden kimse, şükredici. (MBT. 2011 s. 2940)

TABAKU<Tur. *Tabak*<Ar. tabak **طبق**: İçine yiyecek konan yayvan kap. (MBT. 2011 s. 3017)

TACİ<Tur. *Taç*< Ar. taci: Taç takınmış kimse. (TDK)

TAHİRİ<Tur. *Tahir*<Ar. tahâret “temiz olmak, temizlenmek”ten tâhir **ظاهر**: Temiz, pak, arı. (MBT. 2011 s. 3033)

TAİPİ<Tur. *Taip*< Ar. Taip: Tövbe eden.(TDK)

TEKE<Tur. *Teke*< ETÜ. Teke: Erkek keçi. (NŞN)

TAMBURİ<Tur. *Tambur*<Ar. tanbûr < Fars. tenbûr **طنبور**: Klasik mûsikîmizin başlıca çalgılarından biri olan, yay ve mızrapla çalınan, ince uzun sapı perdeli, yuvarlak karınlı, telli çalgı. (MBT. 2011 s. 3035)

TANE<Tur. *Tane*< Far. dâne: Başlı başına bir varlık teşkil eden şeylerin her biri için kullanılan sayı birimi, adet (MBT. 2011 s. 3061)

TARAKU<Tur. *Tarak*<ETÜ.tarğak < târ-mak: Saç, sakal ve tüylü şeylerin kıllarını birbirinden ayırmaya ve karışıklığını gidermeye yarayan, kadınların süs olarak veya saçlarını tutturmak için de kullandıkları dişli âlet. (MBT. 2011 s. 3068)

TARİKU<Tur. *Tarık*<Ar. Tarık: Sabah yıldızı, Venüs. (TDK)

TASHİ<Tur. *Taş*<ETÜ. tâş: Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki mâden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim. (MBT. 2011 s. 3083)

TELİ<Tur. *Tel*<Far. Târ **تار**:Türlü metallerden yapılmış, kopmaya karşı bir direnç gösteren ince uzun nesne. (NŞN)

TENEQEXHIU< Tur. Tenekeci (Teneke+ci) <Far. tange/tanuke **تنگه/تنکه**: Yumuşak çelikten yapılmış üzeri kalay kaplı ince sac. < Tenekeci: Tenekeden kap ve öteberi yapan, tenekeden yapılmış malzemeyi onaran kimse. (NŞN)

TERZİU<Tur. *Terzi*<Far. derzi: Elbise biçip diken ve bunu meslek edinen kimse. (MBT. 2011 s. 3173)

TOKA<Tur. *Toka* < ETÜ. toku: Kayış, kemer vb.nin iki ucunu bağlamaya ve belli bir genişlikte sâbit tutmaya yarayan, türlü biçimlerde yapılmış halka. (MBT. 2011 s. 3217)

TOPCIU<Tur. *Topçu*(Top+çu) < ETÜ.töp+çu < Topçu: Topların kullanılması, bakımı, ikmâli ve taşınması ile uğraşan asker sınıfı. (MBT. 2011 s. 3222)

TOPI<Tur. *Top*< ETÜ.töp: Boyutları kullanıldığı spor dalına göre değişen, genellikle kauçuktan bir küre şeklindeki oyun âleti. (MBT. 2011 s. 3221)

TOPUZİ<Tur. *Topuz*< Ar. debbus: Ucu top biçiminde eski bir silah. (TDK. 2005, s. 1996)

TORBA<Tur. *Torba*<Far. töbre, göçüşme ile torbe > torba: Kıl, bez, iplik vb.nden dokunmuş veya kâğıt, naylon vb.i şeylerden yapılmış, çeşitli boyda, ağız büzülebilen, küçük bir çuval biçiminde kullanım eşyası. (MBT. 2011 s.3227)

TOSUNİ< Tur. Tosun <Tr. Tosun: Sağlıklı, tıknaz delikanlı. (TDK)

TUNA<Tur. *Tuna*< Ttü. Tuna: Çok, bol, Yavru, Görkemli, gösterişli.(TDK)

TURHANI<Tur. *Turhan* < Tr. Turan: Soylu ve seçkin kimse. (TDK)

TURKESHİ<Tur. *Türkeş*(*Türk+eş*)<Tr. Turkeş: İşe yaramayan koyun ya da keçi derileri.(TDK)

VEFA<Tur. *Vefa*<Ar. vefâ **وفاء**:Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme. (MBT. 2011 s. 3351)

VEHBIU<Tur. *Vehbi*<Ar. vehb ve nispet eki -i ile vehbi **وهبى**: Allah vergisi, dâdihak. Karşıtı. (MBT. 2011 s. 3352)

VELİ<Tur. *Veli*<Ar. velâyet “idâre etmek, işini üzerine almak, sevmek”ten veli **ولى**: Cenâb-ı Hakk’a yakınlık mertebesini kazanmış olan seçkin kul, Allah’ın dostu ve sevgili kulu. (MBT. 2011 s. 3356)

VERA<Tur. Vera<Ar. verāوری: Bütün yaratılmış olanlar, âlem, kâinat. (MBT. 2011 s. 3357)
VILAJETİ<Tur. Vilayet<Ar.vilâyet ولاية: Bir vâli yönetimindeki en önemli idâri bölüm, il. (MBT. 2011 s. 3368)
XHAFERİ<Tur. Cafer<Cafer es-Sâdık adından nispet eki -i ile Ca'ferی جعفری: Câferiye mezhebine bağlı kimse. (MBT. 2011 s.452)
XHANI<Tur. Cani<Ar.cinâyet“öldürmek”ten cāni جانی:Cinâyet işlemiş kimse, kâtil. (MBT. 2011 s. 463)
XHARI<Tur. Cari<Ar. cereyân“akmak”tan cāri جاری:Yürürlükte olan, geçerli. (MBT. 2011 s. 463)
XHELALI<Tur. Celal<Ar. calâl جلال: ücelik, büyüklük, ululuk, azamet. (MBT. 2011 s. 474)
XHELİLİ<Tur. Celil<Ar. celâl “büyük ve ulu olmak”tan celil جليل: Çok yüce, ulu, kadri ve mertebesi yüksek. (MBT. 2011 s. 474)
XHEMALİ<Tur. Cemal<Ar. camâl جمال:Güzellik. (MBT. 2011 s. 476)
XHIHANI<Tur. Cihan<Far. cihân جهان: Yaratılmış olan şeylerin bütünü, evren, kâinat, kosmos. (MBT. 2011 s. 500)
XHAMBAZI<Tur. Canbaz <Far. cān“ruh” ve -bāz “oynayan” ile cān-bāz جانباز: İp, at vb. üzerinde tehlikeli gösteriler yapan kimse, acrobat. (MBT. 2011 s. 455)
YAVUZER<Tur. Yavuzer<Tr. Yavuzer: Cesur, güçlü erkek. (TDK)
ZAMBAKU<Tur. Zambak<Ar.zenba زنبق:Zambakgiller familyasından, pek çok türü bulunan, güzel, iri, beyaz çiçekli, çok yıllık süs bitkisi. (MBT. 2011 s. 3517)
ZEJNO<Tur. Zeyno< Tr. Zeynep: Değerli taşlar, mücevherler.(TDK)
ZEKA<Tur. Zeka<Ar. zekā ذكاء:İnsandaki düşünme, gerçekleri algılama, akıl yürütme, yargılayıp sonuç çıkarma yeteneği, anlama gücü, zihin keskinliği, anlak, zeyreklik. (MBT. 2011 s. 3530)
ZIRA<Tur. Zira<Ar. zīra زیرا:Çünkü, şundan dolayı. (MBT. 2011 s. 3553)
ZORBA<Tur. Zorba<Fars. zūr-bāz“güçlü, kuvvetli” > zorbaz زورباز: Kuvvetine güvenerek ve güç kullanarak başkalarına hükmeden, başkalarının haklarına el koyan (kimse). (MBT. 2011 s. 3557)

Yukarıdaki soyadlarına bakıldığında, beş asırlık Osmanlı ve Türkçenin izleri görülebilmektedir. Arnavutluk'ta meşhur bir soyad olan “Dizdari” gibi diğer birçok soyadı, Osmanlı'nın bir mirası olarak günümüze kadar gelmiş ve herbiri tarihten ve Türkçemizden bir iz taşımaya devam etmektedir. “Dizdari ailesi aslen Türk olup, II. Bayezid zamanında İznik'ten İškodra'ya göç etmiştir. Osmanlı sultanı II. Bayezid Han'ın kızı ile evlenen Nasuf Dizdari, Sultan tarafından İškodra'ya kale muhafızı olarak görevlendirilmiştir”. Arnavutluk'a geldiklerinde İškodra kalesinin muhafızlığını yaptıkları için “dizdar” olarak tanınan “Dizdari” ailesi daha sonra bunu soyad olarak kullanmaya başlamıştır.(Balaban ve Yılmaz, 2012:14).

Türkçe kökenli “Dizdari(dizdar)” soyadı gibi; Turku(Türk), Ballabani(Balaban), Stambolli(İstanbul), Bejleri(Beyleri), Allajbeu(Alay beyi), Bajraktari(Bayraktar), Aga(Ağa), Pashallari(Paşalar), Tabaku(Tabak), Çeliku(Çelik), Toptani(Toptan), vb. daha birçok soyadı bugün kültürümüzün bir parçası olarak bu coğrafyada yaşamaya devam etmektedir.

SONUÇ

Arnavutluk'ta Türkçe kökenli soyadları ve anlamsal değerleri adlı çalışmamızda ulaştığımız sonuçlarla ilgili şunları söyleyebiliriz:

İki milletin etkileşimini ele aldığımız giriş bölümünde, Arnavut ve Türk ilişkilerinin Osmanlıdan çok daha öncelere dayanmış olduğu görülmüştür. Bu etkileşimler ilk olarak kendini mimari alanlarda hissettirmiş olsa da daha sonraki dönemlerde dil alanında çok olmuş ve bunun neticesinde Türkçeden Arnavutçaya çok sayıda kelime geçmiştir.

Günlük dilde kullanılan pek çok kelime, yer isimleri ve soyadları dil alanındaki etkileşimin en önemli örnekleridir. Ayrıca, Türkçe kelimelerin yanında Türkçe eklerin de Arnavutçaya geçmiş olduğu da görülmektedir. Bu durum bize, Türkçeye göre farklı bir dil grubunda olmasına rağmen Arnavutçanın ne denli Türkçeden etkilendiğini göstermektedir.

Bu etkileşim, insanların kimliklerinin en önemli kısmını oluşturan soyadlarında da görülmüştür. Arnavutluk'ta ilk olarak elit tabakadaki kişiler tarafından kullanılmış olan soyadları, daha sonraki dönemlerde halk sınıfı tarafından kullanılmıştır. Bu bağlamda, çalışmamızda Türkçe kökenli soyadlarının gruplandırılması şu şekilde yapılmıştır:

- f. Anne, baba isimlerinden türetilen soyadları: Ahmetaj(Ahmet), Jahja(Yahya), Mehmeti (Mehmet).
- g. Meslek, zanaat belirten soyadları: Kasapi(Kasap), Qatıpi(Kâtip), Terziu(Terzi),
- h. Takma isim, lakaptan oluşan soyadları: Çollaku(Çolak), Pehlivani(Pehlivan), Topali(Topal).
- i. Türkizm ve oryantalizm etkisinde gelişen soyadları: Hoxha(Hoca), Imami(İmam), İslami(İslam), Shehu(Şeyh), Dervishi(Derviş), Turku(Türk),

j. Ünvan isimleri: Aga(Ağa), Allajbeu(Alay beyi), Bajraktari(Bajraktar), Bej(Bey), Bejzade(beyzade), Bejleri(Beyler), Bylykbash(Bölükbaşı), Çaushaj(Çavuş), Pashallari (Paşalar).

Buna göre, Arnavutluk'ta kullanılmakta olan soyadlarının büyük bir kısmının meslek, zanaat, Türkizm ve oryantalizm etkisinde oluştuğu görülmektedir. Aynı şekilde, Arnavutluk'ta en çok kullanılan soyadları olan Hoxha, Shehu ve Dervishi de Türkizm ve oryantalizm etkisinde oluşmuş, Türkçe kökenli soyadlarıdır.

Çalışmamızda, Türkçe üzerinden Arnavutçaya geçen soyadları incelenmiştir. Bu soyadlarının 490 kadar olduğu tespit edilmiş; bunlardan; 250 soyadının Arapça kökenli, 74'ünün Farsça kökenli, 63'ünün Türkçe olduğu, 92'sinin Eski Türkçede kullanıldığı, 2 tanesinin İbranice kökenli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe kökenli soyadları dil bakımından incelendiğinde varılan sonuç şu şekildedir:

1. Soyadlarının bir çoğunun, herhangi bir ses değişimi geçirmediği, Türkçedeki haline sadık kalınarak kullanıldığı görülmüştür: Gazidede, Keçi, Zeka, Çobani (Çoban), Dervishi(Derviş), Hajdari(Haydar), Halili(Halil), İslami(İslam), Jahja (Yahya), Nishani(Nişan) , Hoxha(Hoca), Turkeshi(Türkes).

2. Bir kısım soyadlarının ses değişimine uğradığı görülmüştür: Kapllani(Kaplan), Maliqi (Malik), Shehu(Şeyh), Topçi(Topçu), Stambolli(İstanbul).

3. Bazı soyadlarında hem kök hem ek Türkçedir: Bejleri(Beyleri<ler+i), Demirxhi (Demirci<demir+ci), Hallvaxhiu(Helvacı <helva+ci), Kadafcu(Kadayıfçı< Kadayıf++ci)

4. Bir kısım soyadlarında kök Türkçe, ek Arnavutçadır: Beqaraj<Bekar+aj, Çaushaj<Çavuş+aj

5. Bazı soyadlarının isim tamlamasından meydana geldiği görülmüştür: Alimehmeti (Ali Mehmet), Allajbeu (Alay beyi), Bylykbash (Bölükbaşı) , Gazidede, Hajdaraga(Haydar ağa), Haxhihasani(Hacı hasan), Osmanaga(Osman ağa).

Sonuç olarak; Arnavutluk'ta kullanılmakta olan birçok Türkçe kökenli soyadı kültür taşıyıcımız olarak halen canlılığını korumakta, Türkçemizin ve beş asırlık ortak tarihimizin bir parçası olarak bu coğrafyada yaşamaya devam etmektedir.

KAYNAKÇA

- ABAZI-EGRO, Genciana (2002). *Arnavutluk'ta Türkoloji Çalışmaları*, Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar, ss. 1-16.
- AYVERDİ, İlhan (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. (1. Baskı), İstanbul: Dergah Yayınları.
- BALABAN, Adem (2014). *Arnavutluk'ta Türkçe Öğretimi ve Arnavutların Türkçe Öğrenme Sebepleri*, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, s. 33, c. 7, ss. 625-635.
- BALABAN, Adem ; Yılmaz, Sadullah (2012). *Arnavutluk'ta Yaşamış Bir Türkolog: Tahir Dizdari*, Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı "Türk ve Arnavut kültüründe ortak yönler" Bildiri kitabı, 1.c, Hëna e Plotë "Beder" Üniversitesi yayınları, Tiran/Arnavutluk, ss.13-19.
- BAYRAKTAR, Sibel Fatma (2009). *Dr. Lindita Latifi mbi huazimet Turke në gjuhën shqipe krahasuar me gjuhët e tjera të ballkanit(Arnavutçaya ve diğer balkan dillerine geçen Türkçe kelimelerin Karşılaştırılması)*Turkish Studies, C. 4, ss. 1- 8.
- EKREM, Aida (2014). Arnavutluk Tarihinde Türkçe. Hëna e Plotë "Beder" Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Master Programı . Tiran.
- EYUBOĞLU, İ.Zeki (1991). *Türk dilinin etimoloji sözlüğü*.(2. Baskı). İstanbul: Sosyal yayımlar.
- İNALCIK, Halil (2005). *Türkler ve Balkanlar*, Balkan Türk Araştırma Merkezi BAL-TAM Türklük bilgisi, s.3, ss. 20-44.
- KADIU, Spartak ; ABDIU, Xhemile (2009). Türkçe Yapım Eklerinin Arnavutçada Yapım Eklerine Etkisi. Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic , 4 (3), 1229-1241.
- NACI, Muallim (2009). *Lûgat-i Naci* (1. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TELEFON FİHRİSTİ. *Numeratori Telefonk dhe Fletet e Verdha te Shqiperise*. (2001-2002), Albani: Albtelecom Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (1988). *Türkçe sözlük*. (1. Baskı), Ankara: Türk Dil kurumu Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (1992). *Türkçe sözlük*. (Yeni baskı), İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜRK DİL KURUMU. (2005). *Türkçe sözlük*. (10. Baskı), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- YILMAZ, Sadullah ; KACELİ,İlirjana ; HYSA; Xhuljan (2012). *Arnavutluk'ta Türkçe Kökenli Yer Adları ve Anlamsal Değerleri*, 5. Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, Pamukkale Üniversitesi, 19-22 Aralık 2012, Denizli, ss. 1-17.
- YILDIZ, Osman; AKGÜL, Semra (2014). *Çağdaş Arnavutçada Türkçe Kökenli Alıntı Kelimelerde Görülen Fonolojik Değişimler*. TÜRK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi, 3(3), 219-230.

Elektronik Kaynaklar

- http://türk dil kurumu.com.tr// 20.03.2015
- http://www.nisanyansozluk.com// 04.03.2015
- http://www.viki özgür sozluk.com.tr// 15.04.2015
- http://www.formimi mbiemrave dhe emrave.com.tr// 02.05.2015